

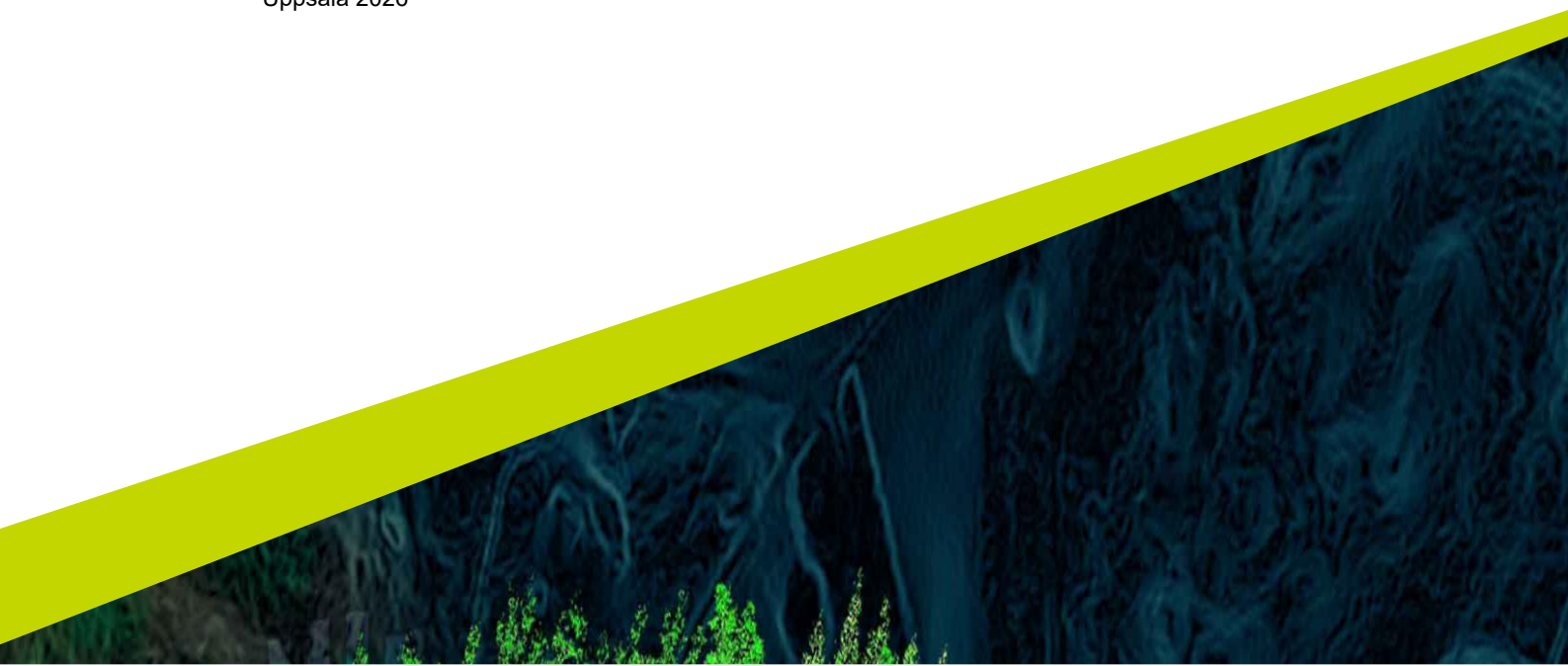
Vattnet och staden: Den urbana badplatsens upplevda kvaliteter

En fallstudie i Fyrisån, Uppsala

Filip Sjö Dahl

Isabel Komminaho

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Uppsala 2026

Vattnet och staden: Den urbana badplatsens upplevda kvaliteter. En fallstudie i Fyrisån, Uppsala

Water and the City: Perceived qualities of the urban bathing place. A case study of the Fyris River, Uppsala

Filip Sjödahl, Isabel Komminaho

Handledare: Sara Borgström, SLU, institutionen för stad och land
Examinator: Malin Eriksson, SLU, institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Kurskod: EX0861
Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2026
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: blågrön infrastruktur, revitalisering, blå miljöer, urbana badplatser, urbant bad, flodbad, vattenkontakt, estetiska kvaliteter, restaurativa miljöer

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landskapsarkitektur

Förord

Denna uppsats är ett självständigt arbete på kandidatnivå om 15 hp inom landskapsarkitektprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet i Ultuna, genomfört under vårterminen 2026 av studenterna Isabel Komminaho och Filip Sjödahl. Vi har genomfört studien tillsammans och båda har deltagit vid datainsamling, analys och skrivarbete.

Avsnitten *Sammanfattning*, *Abstract*, *Förord*, *Bakgrund*, *Syfte och frågeställning* samt *Diskussion* är skrivna gemensamt. Båda författarna har även bidragit med illustrationer och bilder till arbetet. Övriga delar av arbetet har respektive författare skrivit utkast för men alla delar av processen har diskuterats tillsammans. Filip Sjödahl har skrivit utkast för avsnitten: *Introduktion*, *Avgränsning* samt underrubrikerna *Historia och återkomst* och *Mötet mellan människa och vatten*. Isabel Komminaho har skrivit utkast för *Metod* och avsnitten *Estetik* och *Empiriskt material från enkätundersökning*.

Under arbetets gång har vår stöttande och erfarna handledare Sara Borgström hjälpt oss att navigera motgångar och föra arbetet vidare, som vi vill rikta ett särskilt tack till. Tack också till våra klasskamrater Alva Wallström, Klara Pfeiffer, Albin Ohlson, Mattias Johansson och Vide Forslin för deras uppmuntrande ord och betydelsefulla synpunkter vid grupphandledningstillfällena. Tack till varje en av enkätundersökningens 95 respondenter för att de tagit sig tid till att bidra med ny kunskap. Slutligen vill vi tacka vår examinator Malin Eriksson för värdefull vägledning i arbetets slutskede genom att ha belyst förbättringspotential och rätat ut otydligheter.

Sammanfattning

Denna kandidatuppsats undersöker bad i urbana floder i en lokal kontext med Uppsala som fallstudie, mot bakgrund av den pågående debatten om att göra centrala Fyrisån badbar om några år. Samtidigt placeras ämnet i en bredare europeisk kontext, då flera städer under senare år återtagit flodbad som tidigare funnits. Med fokus på restaurativa värden som fokus syftar texten att undersöka vilka upplevda kvaliteter som är betydelsefulla i en badmiljö, samt hur människan historiskt nyttjat urbana vattendrag för rekreation och samvaro. Därav har litteraturstudier genomförts som inspirerat ett reviderat ramverk som identifierar centrala komponenter för en optimal badplats: *tekniska förutsättningar*, *fysisk miljö* och *upplevda kvaliteter*. Texten fokuserar på upplevda kvaliteter, som i sin tur omfattar tre olika teman: *historia och återkomst*, som betonar urbana vattendrag som platser för bad och gemenskap; *mötet mellan människa och flod*, vilket fördjupar förståelsen för människans relation till stadens vatten; samt *estetik*, som redogör för hur miljöns utformning och graden av naturlighet påverkar människans uppfattning och preferenser.

För att komplettera den teoretiska grunden genomfördes en enkätundersökning där uppsalabors (n=95) relation till Fyrisån studerades och deras estetiska preferenser gällande utomhusbad i naturliga vattendrag. Studien visar att en majoritet av respondenterna upplever att vattenkvaliteten utgör ett betydande hinder för bad i de centrala delarna av Fyrisån. Samtidigt framgår att en relativt hög andel redan nyttjar ån för bad i dagsläget. Resultat från både den teoretiska grunden och enkätundersökningen visar att en hög grad av naturlighet är att föredra förutsatt att badmiljön är tillgänglig och inte för vildvuxen. Resultaten antyder även att småskaliga och hårdgjorda badmiljöer i staden skulle kunna ses som ett värdefullt komplement.

Uppsatsen belyser hur urbana badmiljöer kan bidra till ett ökat välmående, social interaktion och naturvärden i staden. Vidare argumenteras för att en optimal urban badplats balanserar tre huvudsakliga aspekter: *tekniska förutsättningar*, *fysisk miljö* och *upplevda kvaliteter*.

Nyckelord: blågrön infrastruktur, revitalisering, blå miljöer, urbana badplatser, urbant bad, flodbad, vattenkontakt, estetiska kvaliteter, restaurativa miljöer

Abstract

This bachelor thesis examines urban river bathing in a local context, with Uppsala as a case study, due to the current debate on making the central parts of the Fyris river bathable in a few years. This topic is placed in a broader European context, as several cities have reintroduced river bathing traditions again. The aim of this thesis is to identify significant perceived qualities in a bathing area with a focus on restorative values, while also exploring how urban rivers historically have been used for recreation and social interaction. Literature studies were conducted which inspired an adjusted framework that identifies key components regarding an optimal bathing area, including: *Technical Requirements*, *Physical Environment* and *Perceived Qualities*. The focus of this study is the dimension *Perceived Qualities*, which includes three themes; The focus of this study is on the dimension *Perceived Qualities*, which encompasses three themes: *History & Revival*, emphasizing how urban rivers have functioned for bathing, hygiene, recreation, and community; *The Human-River Relationship*, which explores the interaction between people and urban waters; and *Aesthetics*, which demonstrates how design features and the degree of naturalness influence perceptions and preferences.

To complement the theoretical foundation, a survey study examined the relationship of Uppsala residents (n=95) to the Fyris River and their aesthetic preferences regarding outdoor bathing. The study shows that a majority of respondents perceive water quality as a significant barrier to bathing in the central parts of the Fyris River. Simultaneously, it appears that a relatively high proportion already utilize the river for bathing in its current state. Results from the theoretical framework and the survey indicates that a high degree of naturalness is generally preferred, provided that the environment remains accessible and not too overgrown. However, the results also suggest that small-scale and hardscaped urban bathing settings could serve as a valuable complement.

This thesis concludes that urban bathing environments contribute to increased well-being, social interaction, and access to nature within the city. Furthermore, it is argued that a successful urban bathing site should balance three central aspects: *technical requirements*, *physical environment*, and *perceived qualities*.

Keywords: blue-green infrastructure, revitalization, blue spaces, urban bathing sites, urban bathing, river bathing, human-water interaction, aesthetic qualities, restorative environments

AI-deklaration

De AI-verktyg som använts i arbetet är Google Gemini (Gemini 3 Flash) och Chat GPT (version 5.3) vilket använts för stöd i skrivprocessen och bildförbättring.

Användning av generativ AI som stöd i skrivprocessen

Vi har använt AI för synonymer, uppdelning av text eller språkliga förbättringar i enstaka meningar. Till exempel:

Isabel Komminaho har använt följande prompt: *"Hur kan man säga "debatten i staden kommer fram" på ett formellt sätt"* för att få hjälp med formuleringar. Ett av orden från en av svaren AI gav användes för att få meningen mer formellt. Se bilaga 1 i referenslistan.

Filip Sjäodahl har använt Google Gemini med följande prompt: *"Är något här i resultatet eller hela i diskussionen: [citatt]"* vilket användes för att i ett slutgiltigt skede av skrivprocessen få hjälp med att separera innehåll mellan uppsatsens diskussions- respektive resultatdel. Se bilaga 1 i referenslistan.

Användning av generativ AI för bildförbättring

Chat GPT har använts för att redigera bilder med prompts som till exempel har Filip Sjäodahl skrivit *"Gör bilden så att den ser ut som en urban badplats, med endast 3-4 människor som badar. Zooma ut ur bilden något så man ser hela den hårdgjorda strandkanten"* för att få bilden att passa sitt syfte bättre. De AI-redigerade bilderna har använts i arbetet. Se exempel i bilaga 1 i referenslistan.

Innehållsförteckning

Förord	4
Sammanfattning	5
Abstract	6
AI-deklaration	7
Tabellförteckning	10
Figurförteckning	11
1. Introduktion	12
1.1 Syfte och frågeställningar	13
2. Avgränsning	14
3. Bakgrund	15
3.1 Blågröna miljöers inverkan på välmående och psykologisk återhämtning	15
3.2 Gestaltning av urbana badplatser	16
3.3 Integrerat ramverk.....	17
3.3.1 Tekniska förutsättningar	18
3.3.2 Fysisk miljö	18
3.3.3 Upplevda kvaliteter	19
3.4 Fallstudie: Uppsala.....	20
4. Metod	22
5. Resultat	24
5.1 Tema: Historia & återkomst.....	24
5.1.1 Flodbadet i Europa: en historisk överblick.....	24
5.1.2 Uppsala och Fyrisån i en nordisk kontext	25
5.1.3 Från slättå till urbant årum: Regleringen av Fyrisån	25
5.1.4 Medeltid - 1900-talets sekelskift	26
5.1.5 1900-talet och idag	28
5.2 Tema: Mötet mellan människa och flod	29
5.2.1 Flodens skala och urbana sammanhang	29
5.2.2 Aktiviteter i blågröna miljöer	30
5.2.3 Individuella preferenser.....	31
5.3 Tema: Estetik	32
5.3.1 Estetiska kvaliteter i landskapsdesign	32
5.3.2 Preferenser för naturlighet i landskapet.....	33
5.4 Empiriskt material från enkätundersökning.....	35
5.4.1 Demografi.....	35
5.4.2 Estetiska preferenser.....	36

5.4.3	Individens relation till Fyrisån.....	39
6.	Diskussion	41
6.1	Tolkning av enkätresultat.....	41
6.1.1	Typ av badare	41
6.1.2	Upplevda hinder för bad i Fyrisån.....	42
6.1.3	Gestaltningens betydelse för upplevelse och aktivitet.....	43
6.1.4	Validitet och felkällor.....	44
6.2	Slutsatser.....	45
	Referenser	48
	Bilagor	53

Tabellförteckning

Tabell 1 Respondenternas demografiska profil. Tabellen visar fördelning av kön, ålder, sysselsättning, antal år bosatta i Uppsala samt boendeform och stadsdel (n = 95).....	35
Tabell 2. Respondenternas estetiska preferenser på ett utomhusbad från växtlighet till färg på vatten (n = 95).	37
Tabell 3. Respondenternas preferenser för form på vattendrag att bada i (n = 95).	38
Tabell 4. Respondenternas upplevelse av en valfri plats vid Fyrisån från olika egenskaper som trygg, välskött eller bullrig (n = 95).	39
Tabell 5. Respondenternas mest besökta badplatser i Fyrisån (n = 46).	39
Tabell 6. Respondenternas vanligaste orsaker till att avstå från bad i Fyrisåns centrala delar (n = 91).	40
Tabell 7. Respondenternas mest efterfrågade aktiviteter och upplevelser vid centrala badmiljöer i Fyrisån (n = 95).	40

Figurförteckning

- Figur 1.** Integrerat ramverk för urbana badplatser. Modellen omfattar tre huvudsakliga dimensioner: tekniska förutsättningar, fysisk miljö och upplevda kvaliteter. (Anpassat efter Cao et al. (2025) och utökat med dimensionen estetik. Illustration av Isabel Komminaho (2026).17
- Figur 2.** Karta över Uppsala med riktmärken för inofficiella badplatser och de kommunala badplatserna Ulvabadet och Storvad. Bebyggelsen (grå) markerar den urbana miljön och vattnet (blå) visar Fyrisåns sträckning. (Bearbetad från Google (2026) Map data. [karta]).20
- Figur 3.** Gravyr över Fyrisån vid Nybron i centrala Uppsala. (J.F. Martin. DigitaltMuseum: Uppsala universitetsbibliotek. [gravyr]. <https://digitaltmuseum.se/011013990747/> [2026-03-18] PDM).25
- Figur 4.** Publik vid simhoppning vid det gamla kallbadhuset i Svartbäcken, Uppsala. (Fotograf okänd. DigitaltMuseum: Upplandsmuseet. [fotografi]. <https://digitaltmuseum.se/021019702962/> [2026-03-18] PDM).27
- Figur 5.** Badande vid Fyrisbadets strand juli 1944, publicerad i UNT med texten "I Fyrisbadet, där intensiteten är sådan som framgår av bilden". (Fotograf okänd. DigitaltMuseum: Upplandsmuseet. [fotografi]. <https://digitaltmuseum.se/021016619204/> [2026-03-19] PDM).28
- Figur 6.** Visuella stimuli av olika karaktärsdrag i vattenmiljöer. (a) Rak form på vattendrag (Manosainz via Pixabay (2020). Canal, France. [fotografi]. <https://pixabay.com/photos/5197067/> [2026-03-18]) och (b) organisk form (Foto: Isabel Komminaho). (c) Transparent vatten (spirit111 via Pixabay (2017). Lake, Water. [fotografi]. <https://pixabay.com/photos/2430631/> [2026-03-18]) och (d) brunt vatten (Foto: Isabel Komminaho). (e) Hårdgjord strandkant och (f) naturlig strandkant (Foto: Filip Sjödahl). (g) Öppen vegetation (Foto: Isabel Komminaho). (h) sluten vegetation (Foto: Filip Sjödahl). Samtliga bilder förutom (f) är redigerade med ChatGPT (OpenAI (2026). ChatGPT (Version 4o) [generativ AI-modell]. <https://chat.openai.com> [2026-02-12])36

1. Introduktion

Bad i floder har varit en vanlig fritidsaktivitet under århundraden i Europa, men under 1900-talet minskade badandet drastiskt av sanitära skäl och konkurrens om vattnets begränsade utrymme (Cao et al. 2025). I samband med förbättrad vattenkvalitet och återställd tillgång till vatten i det postindustriella landskapet (Pattacini 2021; Kondolf & Pinto 2017) syns idag en trend i europeiska städer där vattendrag åter öppnas för bad genom aktivism och politiska visioner (Cao et al. 2026). Utvecklingen drivs av en starkt relation mellan städer och deras floder, samt en ökad efterfrågan på naturkontakt och svalka i ett allt varmare klimat (Cao et al. 2026). Miljardsatsningen på Seine i Paris inför OS 2024 är ett tydligt exempel på denna utveckling, där stora investeringar gjorts för att möjliggöra bad i stadens centrum (ibid). Samtidigt visar fallet med Seine att djupt rotade attityder kan vara svåra att förändra trots förbättrad vattenkvalitet – vilket väcker frågan om vattnets plats i staden och vilken roll den fysiska miljön och gestaltningen spelar i processen. I nordiska städer nyttjar idag även Stockholm med Mälaren, Gävle med Gavleån och Köpenhamn på olika platser alla sina vattendrag för centralt bad (UNT 2025).

En liknande utveckling syns i Uppsala där kommunen planerar att göra Fyrisån badvänlig senast år 2030 (UNT 2025). Kommunen har ambitionen om att förbättra ekologiska och sociala värden i utveckling av åar och övriga vattenytor genom bland annat nya badplatser, särskilt i kommunens västra delar där de är få (Uppsala kommun 2025a). I den lokala debatten framhävs en efterfrågan på centrala badplatser i Fyrisån (UNT 2024a). Vattenkvaliteten ses som ett av de huvudsakliga hindren för att kunna bada i Fyrisån, som experter på kommunen i nuläget avråder från (UNT 2024b). Arbetet med den planerade fosforreningen beräknas uppgå till 230 miljoner kronor, utöver andra miljögifter som kan påverka badbarheten (UNT 2024a).

Behovet av att utveckla dessa miljöer stärks ytterligare genom EU:s restaureringslag tillsammans med Sveriges nationella miljömål om levande sjöar och vattendrag. Restaureringslagen ställer krav på att medlemsstaterna ska återställa naturliga livsmiljöer och uppnå god ekologisk status i våra vattendrag, inklusive sötvattenmiljöer (Naturvårdsverket 2026a; 2026b). Eftersom tre fjärdedelar av EU:s medborgare lever i städer och tätorter utgör lokala insatser en kärna i lagstiftningens arbete (Kamerling u.å.). Lagen förväntas få en betydande inverkan på människors livsmiljö genom att både stärka den biologiska mångfalden och främja invånarnas välbefinnande (ibid). I detta sammanhang utgör blå miljöer högt prioriterade platser, då de har en dokumenterat större positiv inverkan på välbefinnande än andra miljötyper (Völker & Kistemann 2011) och fungerar som kritiska resurser för att reglera urbana värmeeffekter (Cao et al.; Kamerling u.å.).

Majoriteten av litteraturen om flodbad i den europeiska kontexten fokuserar på tekniska lösningar för hantering av vattenkvalitet tillsammans med (Cao et al. 2026). Uppsatsen tar sin teoretiska utgångspunkt i ett transdisciplinärt ramverk för det urbana badets dimensioner (Cao et al. 2025). Med utgångspunkt i detta ramverk föreslår vi en modell där det urbana badet förstås utifrån tre integrerade huvudområden: (1) *tekniska förutsättningar*, (2) *fysisk miljö* och (3) *upplevda kvaliteter*. Med fokus på landskapsarkitekturens praktiker prioriteras de upplevda kvaliteterna, då dessa är centrala för gestaltningen av blågröna ytor. Dessa kvaliteter, som fungerar som vägledande element för badupplevelsen, konkretiseras genom kategorierna historia, mötet mellan människa och vatten samt estetiska perspektiv vilka styr textens struktur. Den första delen går igenom det urbana badets historia och dess återkomst i en europeisk kontext, vilket ställs i relation till utvecklingen i Uppsala. Den andra delen lyfter fram människans interaktion med stadens vattendrag. Den tredje behandlar estetiska preferenser och kvaliteter i blågröna miljöer. Till sist följer en enkät om utomhusbad i centrala Uppsala, både för att ge en förankring i den lokala debatten och som komplement till den estetiska dimensionen. Stoltz och Grahn (2021) uppmärksammar behovet av *evidensbaserade metoder* för att hjälpa yrkesverksamma, till exempel landskapsarkitekter eller stadsplanerare, att möta människors behov på bästa sätt.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att med fokus på restaurativa värden undersöka hur urbana vattendrag kan öka människors livskvalitet, där bad identifieras som en rik upplevelse för välmående och rekreation. Med bakgrund av den urbana badplatsens återkomst, och den i Uppsala långtgående debatten – att bada eller inte bada i Fyrisån – används vattendraget i centrala Uppsala som exempel. Frågeställningarna som undersöks är: Vilka upplevda kvaliteter är viktiga i badmiljön utifrån estetiska preferenser och människans möte med vatten? Hur har människan historiskt nyttjat urbana vattendrag för rekreation och samvaro i en europeisk kontext och lokalt i Uppsala?

2. Avgränsning

Arbetet syftar inte till att vara heltäckande på grund av dess begränsade omfattning, utan diskuterar och analyserar ett fåtal utvalda teman som anses viktiga i utformningen av badplatser. Li och Trivic (2024) argumenterar för att blå ytor bör beaktas i kombination med gröna ytor genom begreppet blågrön infrastruktur. Således omfattar arbetet både den blå ytan tillsammans med den omgivande gröna ytan för att specifikt undersöka badmiljöer.

Gällande den geografiska avgränsningen har centrala Uppsala valts som plats för en fallstudie med anledning av den pågående debatten om utveckling av nya badplatser i stadens centrala delar. Denna lokala kontext diskuteras i relation till en växande europeisk trend gällande öppnandet av stadsnära badplatser.

Vidare avgränsas arbetet till badupplevelser i Fyrisån under den mellansvenska badsäsongen. I Sverige varierar badsäsongens längd geografiskt enligt Havs- och vattenmyndighetens definition, vilken styr provtagning av badvattenkvaliteten i myndighetens föreskrifter och allmänna råd om badvatten (Havs- och vattenmyndigheten 2021). För denna studie, som fokuserar på Mellansverige, följs den avgränsning av badsäsongen (21 juni – 15 augusti) som anges av Havs- och vattenmyndigheten (2021). Enkätfrågorna är formulerade för att spegla respondenternas upplevelse av Uppsalas Fyriså som en plats för rekreation specifikt under sommartid. Däremot fungerar blå ytor som rekreativa ytor under hela året; dels genom att bad kan ske i mindre utsträckning året om, och dels genom att de skapar utrymme för andra aktiva aktiviteter såsom skridskoåkning eller isvaksbad under vinterhalvåret.

3. Bakgrund

Följande avsnitt består huvudsakligen av fyra olika delar: Det första om blågröna miljöer ur ett miljöpsykologiskt perspektiv, följt av ett avsnitt om gestaltning av urbana badplatser i Europa. Vidare presenteras textens teoretiska grund mer ingående i form av ett integrerat ramverk. Det avslutande kapitlet ger en översiktlig beskrivning av fallstudien samt den aktuella debatten i samband med restaurering av Fyrisån i Uppsala.

3.1 Blågröna miljöers inverkan på välmående och psykologisk återhämtning

Blåa miljöer har en stor inverkan på människors välmående och är högt åtråvärda hos oss (Völker & Kistemann 2011). Emotionellt har vatten flera positiva influenser på människan än vad andra miljöer har (ibid). Författarna menar att blåa miljöer är den plats som människor föredrar mest när det kommer till restaurativa aktiviteter men även den plats där folk helst spenderar sin tid vid på grund av dess stressreducerande effekt (ibid). I och med dess terapeutiska egenskaper är det föga förvånande att vatten anses vara läkande inom flera olika religioner (ibid).

Vatten har en hög sensorisk upplevelse genom ljud, färg, klarhet och rörelse som tillsammans ger människan ett rikt sinnesstimuli. Vatten är i en ständig rörelse, vilket i sin tur är relaterat till dess ljud och förändring i färg. Människan uppfattar den sensoriska upplevelsen av vatten som restaurativt (Völker & Kistemann 2011). Generellt uppfattas färgen på vatten av allmänheten vara en indikator på dess vattenkvalitet (ibid). I allmänhet föredras vatten med en blå färg framför vatten med gul färg (ibid). Olika färger på vatten associeras till olika symboliska innebörder som blått vatten har en tendens att uppfattas som lugnande, svalkade och rent (ibid). Gult vatten anses vara accepterat när de uppfattas som naturliga (ibid). Reflektande vattenytor föredras framför transparenta, men transparent vatten bedöms som mer attraktivt än icke-transparent (Li & Trivic 2024).

Vatten är även ett av de högst prefererade estetiska elementen i ett landskap, menar Kaplan & Kaplan (1989). Ett vackert landskap förbättrar både hälsan och välmåendet (Völker & Kistemann 2011). Att regelbundet besöka blåa miljöer som vattendrag ökar välmåendet och den allmänna hälsan både för vuxna och barn (McDougall et al. 2022). Blå miljöer har en hög restaurativ potential i en mängd olika sammanhang, då forskning visar att *“blue spaces in urban and natural contexts have stress-reducing, mood-enhancing powers, expanding mental attention and mood”* (Völker & Kistemann 2011: 455). Denna förmåga att förbättra mående och mental återhämtning gör vatten till ett värdefullt element i urbana miljöer.

Blåa miljöer används inte bara individuellt utan också i sociala sammanhang vilket kan ha en positiv påverkan på måendet. En studie visar att människor använder blåa miljöer för både återhämtning och för rekreativa ändamål då människan oftast föredrar att vistas vid vatten (Völker & Kistemann 2011). Detta gäller inte bara i ett avslappnat eller glatt tillstånd för sociala aktiviteter eller för att njuta, utan även vid stress, då blå miljöer används aktivt för att främja psykiskt välbefinnande (ibid). McDougall et al. (2022) menar att blåa miljöer även främjar fysisk aktivitet utöver sociala interaktioner, stressreducering och mental återhämtning.

I urbana miljöer är blåa och gröna miljöer ofta nära sammankopplade med varandra, varför deras fördelar bör beaktas i en samlad bedömning i stadens blågröna infrastruktur (Li & Trivic 2024). Vi definierar badplatser som en enhet i form av en blågrön miljö bestående av vattnet, den blå ytan, tillsammans med den närmast anslutande gröna ytan. Vidare använder vi en bred definition av bad som aktivitet i relation till floder, men med ett fokus på då den sker för det fysiska välbefinnandets skull. Cao et al. (2026) särskiljer bad och simning som olika aktiviteter där den första identifieras som restaurativ – genom syftet för avkoppling, hygien eller att svalka sig – medan den andra avser träning eller sport. Bad är en aktivitet som sker i direkt kontakt med vattnet och räknas således till en aktiv interaktion, och innebär en multisensorisk upplevelser (Kondolf & Pinto 2017; Li & Trivic 2024).

3.2 Gestaltning av urbana badplatser

Urbana badplatser kan utformas på en rad olika sätt; de två vanligaste typerna av design för flodbad i Europa identifieras som en avgränsad pool i floden eller en fri flodpad zon (Cao et al. 2026). Den designade flodpoolen finns exempelvis i städer som Paris, Berlin och Köpenhamn (ibid). Denna typ av design liknar en artificiell simbassäng med avgränsande infrastruktur av vanligtvis trä, men består av vatten från floden (ibid). Grundare pooler finns i vissa fall för barn eller de som inte vill simma utan endast syftar till att använda flodpoolen till bad (ibid). Badplatsen brukar oftast ha praktiska faciliteter som toaletter, duschar eller restauranger anslutna i närheten (ibid). Den andra typen av design, den fria flodbadzonen, består istället av en större och öppen del av stadsfloden som är tillägnad för bad (ibid). Den fria badzonen karaktäriseras av en enkel infrastruktur med bänkar och livbojar, exempelvis längst flodstranden, och har flytlinor eller bojar placerade i vattnet för att avgränsa badområdet från resterande flod där båtar, kajaker eller liknande kan vistas (ibid). Flera städer i Schweiz har fria flodbadzoner, men de återfinns även i städer som Köpenhamn och Amsterdam (ibid).

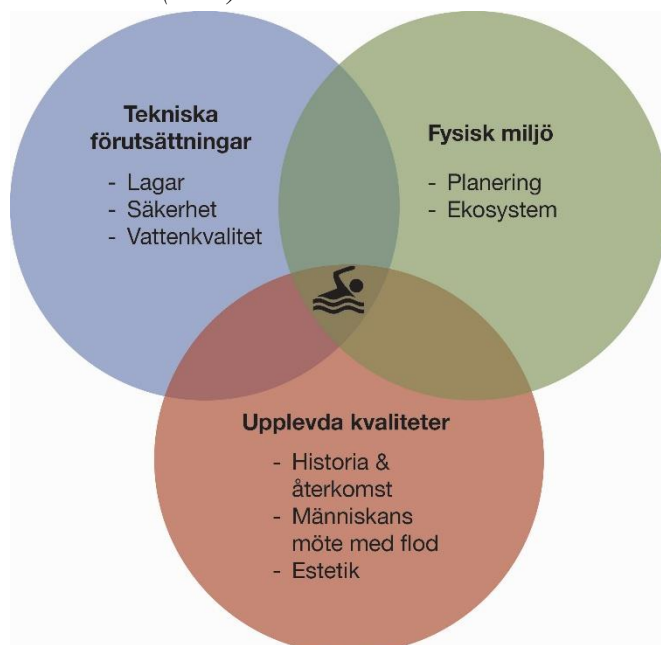
Skillnaden på dessa badplatser, förutom den estetiska, är att den designade poolen som oftast drivs av den lokala kommunen och har ett begränsat antal badgäster med en fri eller låg entrékostnad (Cao et al. 2026). Flera flodbad av denna typ har en lång historia och är

kulturellt betydelsefulla (ibid). Den fria flodbadzonen sker däremot utan både övervakning och inträde, samt har obegränsat antal badare vilket kräver att den som kommer hit bör ha goda simkunskaper (ibid).

3.3 Integrerat ramverk

Cao et al. (2025) presenterar ett analytiskt ramverk för bad i stadsmiljö genom ett tvärvetenskapligt samarbete och en fallstudie av den franska staden Lyon. Genom en sammanställning av aktuell litteratur identifierar författarna kärnfrågor och kunskapsgap inom sju återkommande dimensioner: *historia och återkomst, stadsplanering, sociala perspektiv, vattendragets ekosystem, säkerhet, vattenkvalitet samt lagar och regler* (ibid). Detta ramverk har använts i denna text men smalnats av och kompletterats med dimensionen estetik som bildar ett nytt tvärvetenskapligt ramverk aktuell för denna text, medan *sociala perspektiv* ersatts av *mötet mellan människa och flod*. I denna uppsats används ordet flod utifrån NE:s definition, det vill säga ett samlingsnamn för strömmande vattendrag i olika skalor (NE u.å.a.). På svenska kallas de större floderna älv medan de mindre benämns som å (ibid).

Figur 1. Integrerat ramverk för urbana badplatser. Modellen omfattar tre huvudsakliga dimensioner: tekniska förutsättningar, fysisk miljö och upplevda kvaliteter. (Anpassat efter Cao et al. (2025) och utökat med dimensionen estetik. Illustration av Isabel Komminaho (2026).

3.3.1 Tekniska förutsättningar

Säkerhet och vattenkvalitet utgör de grundläggande tekniska förutsättningarna för bad. Säkerhetsrisker i urbana vattendrag är främst förknippade med drunkningsolyckor till följd av strömmar eller dolda hinder (Cao et al. 2025), medan vattenkvaliteten är avgörande för all rekreativ aktivitet (Kondolf & Pinto 2017; Cao et al. 2025). I Sverige ansvarar kommunerna för provtagning och kontroll som rapporteras till Havs- och vattenmyndigheten (2022). Kommuner är skyldiga att informera om så kallade EU-bad genom tydlig skyltning baserad på en fyrgradig klassificering, vilket även inkluderar information om hälsorisker som algblomning (ibid). Generellt sett är den svenska badvattenkvaliteten god (ibid).

I Uppsala provtas Fyrisån vid badplatserna Storvad och Ulvabadet uppströms om tätorten (se figur 2), vilka båda uppnådde kraven för "bra" eller "utmärkt" vattenkvalitet under säsongerna 2023–2024 (Havs- och vattenmyndigheten 2022). Vattenkvaliteten tenderar dock att avta i stadens centrala delar (UNT 2024a). Enligt Anna Sundbärg, miljöutredare på Länsstyrelsen, beror detta på att ån i centrum har rätats ut och stenlagts, vilket innebär att den saknar den naturliga rening som annars tar upp fosfor (ibid). Inga kommunala badplatser finns i Fyrisåns stadsnära delar och därav utförs inga regelbundna provtagningar på bakterier som till exempel *E.coli* (ibid). Det finns även cyklar och andra föremål i ån som ytterligare gör det olämpligt för dyk (UNT 2025). Sundbärg menar att ån i de centrala delarna inte uppnår "god status" enligt miljöklassningarna, även om det inte innebär att det är farligt att bada där (ibid).

Dessutom styrs "rätten till bad" av nationella lagar och regler, vilka skiljer sig tydligt åt mellan europeiska länder. I länder som Tyskland och Frankrike bär ofta en borgmästare det yttersta ansvaret för säkerheten, vilket ofta leder till strikta förbud i urbana vattendrag (Cao et al. 2025). Sverige präglas istället av den internationellt unika allemansrätten. Denna rättighet ger människor möjlighet att använda miljöer som bryggor och stränder, under förutsättning att hänsyn visas till hemfridszonen och att markägare eller boende inte störs (Naturvårdsverket 2024).

3.3.2 Fysisk miljö

När badet ska integreras i den moderna stadsplaneringen krävs en helhetssyn på vattendragets utbredning. Enligt Cao et al. (2025) handlar stadsplanering här om att fysiskt utforma och placera badplatser så att de samspelar med stadens infrastruktur och konnektivitet. En central utmaning är att hantera konkurrensen om flodens begränsade utrymme, där badet måste vägas mot behov som vattendrags trafik, kryssningsturism och logistik (ibid). Planeringen omfattar även tekniska lösningar för att göra flodstränderna tillgängliga och attraktiva, samtidigt som de fungerar ihop med befintlig stadsbild. För att hantera målkonflikter mellan människors önskan att använda vattendragen för rekreation

och behovet av att bevara ekologisk hälsa och biologisk mångfald behöver planeringen utgå från kunskap om vattendragens ekosystem.

3.3.3 Upplevda kvaliteter

Med ett fokus på mänskliga upplevelser och interaktioner med blågröna miljöer i form av badplatser begränsar sig analysen till huvudämnena historia & återkomst, människans möte med vatten tillsammans med estetik. Detta bidrar till en förståelse för hur restaurering av blågröna ytor i form av badplatser kan utformas så att de faktiskt nyttjas och svarar mot medborgarnas behov i förhållande till sociokulturella värden och mänskliga upplevelser.

Det historiska perspektivet bidrar med en fördjupad förståelse för hur relationen mellan människor och urbana vattendrag har skiftat över tid (Cao et al. 2025). Genom att kartlägga en stads specifika badhistoria blir det möjligt att använda lokalt kulturarv som ett verktyg för att på nytt stärka medborgarnas kontakt med vattnet (ibid).

I mötet mellan människa och vatten behandlas människans relation till urbana floder. För att en badplats ska lyckas är de boendes acceptans och deras uppfattning av vattendraget helt avgörande (Cao et al. 2025). Flodbad betonas som ett sätt att främja naturkontakt och välbefinnande genom direkt interaktion med vatten (Cao et al. 2025; Li & Trivic 2024; Kondolf & Pinto 2017).

Den estetiska dimensionen kompletterar övriga upplevda kvaliteter genom att fördjupa förståelsen för människans relation till sin omgivning ur ett miljöpsykologiskt perspektiv, med fokus på såväl preferenser som miljöns kvaliteter. PSD (Perceived Sensory Dimensions) beskriver vilka estetiska kvalitéer som människor oftast söker sig till i grönytor, och antas mer eller mindre vara gemensamma oavsett vilken kulturell kontext i världen man befinner sig i (Stoltz & Grahn 2021). Samtidigt finns olika estetiska preferenser och människor förstår landskapet runt om sig olika, exempelvis hur tydligt mänskliga spår uppträder i landskapet. I relation till blågröna ytor benämner flera författare en skala av "naturlighet" (Arnberger 2024), "artificialitet" (Li & Trivic 2024) eller i form av "mjuka" eller "hårda" kanter mot vattnet (Pattacini 2021). Alla beskriver ett liknande samband, där ofta en högre grad av naturliga inslag förespråkas framför en plats med en hög grad av hårdgjorda ytor, vilket dock har studerats mindre. Hädanefter använder vi begreppet naturlighet för att beskriva upplevelsen av miljöer med en hög grad av naturliga element i kontrast mot ytor som uppfattas som tydligt mänskligt påverkade i den byggda miljön. PSD beskriver hur de estetiska kvaliteterna fungerar mer eller mindre bra tillsammans i en gestaltning, inte minst beroende på området skala och i egenskap av hur restaurativa/stimulerande kvaliteterna är i förhållande till varandra (Stoltz och Grahn 2021). Dimensionerna Natur och kultur är exempel på två kvaliteter som kan

uppfattas som motstridande i en gestaltning (ibid). Estetik kan fungera som ett medel för landskapsarkitekten att både förklara sin design och medla i konflikter, vilket exempelvis framgår i Cues to Care, där Nassauer beskriver hur synliga tecken på omsorg kan bidra till att överbrygga konflikten mellan ekologiska värden och kulturella förväntningar (1995).

3.4 Fallstudie: Uppsala

Med en sträcka på drygt 80 km är Fyrisån Upplands största vattendrag (NE u.å.b). På vägen ut till Mälaren genom slättlandskapet passerar ån Uppsala, fram till vilken den också är segelbar norrut (ibid). Genom Uppsala varierar ån i karaktär med graden av hårdgjorda ytor. Därmed skiftar bredden mellan de sträckor som vid Nybron, där den är som smalast och mest kanaliserad, till öppnare grönområdet norrut och söderut från centrum. Idag finns endast två kommunala badplatser i Fyrisån i närheten av Uppsala tätort, vilka regelbundet provtas (Storvad och Ulvabadet, se figur 2). Exempel på inofficiella badmiljöer utomhus är vid Tunakolonin och Idunspången, båda i centrala Uppsala (se i figur 2).

Figur 2. Karta över Uppsala med riktmärken för inofficiella badplatser och de kommunala badplatserna Ulvabadet och Storvad. Bebyggelsen (grå) markerar den urbana miljön och vattnet (blå) visar Fyrisåns sträckning. (Bearbetad från Google (2026) Map data. [karta]).

För att kartlägga den pågående debatten om bad i centrala Uppsala har debattinlägg publicerade i Uppsala Nya Tidning analyserats. Uppsala tätort har länge haft begränsade resurser till vattenmiljöer för rekreationssyfte (UNT 2024a). Flera uttrycker en längtan till att bada i centrala Uppsala då Fyrisån, som är den vattentillgång som finns centralt, upplevs vara förorenad och olämplig för bad (ibid). Erik Pelling, kommunstyrelsens ordförande i Uppsala, menar att ån är en underutnyttjad tillgång som hade kunnat användas till mer och säger “att ta ett svalkande dopp centralt står nog på många önskelista” (ibid). Att bada i ån centralt idag är på egen risk på grund av Fyrisåns ekologiska status men ån planeras att vara badbar i centrum till 2030 och för det att bli till verklighet krävs stora insatser (UNT 2025). Den första badplatsen inne i stan planeras eventuellt att bli vid den nya stadsparken nära Fyrishov (ibid). Flera uttrycker en ovilja att bada i centrala delar av ån i och med dess smutsiga yta i intervjuerna i UNT (2012) vilket UNT menar är en åsikt många uppsalabor är eniga om. Meningar yttras som “*Den ser bara så kall och smutsig ut. Jag skulle aldrig hoppa i*” eller “*Det känns heller inte så kul att hoppa i så nära alla uteserveringar där det sitter en massa folk och tittar*”, vilket är en bidragande faktor till att folk idag inte badar i ån (ibid). En kritisk åsikt mot att göra Fyrisån badbar nämns i en debattartikel i UNT (2024c) där Roger Wilde är negativt inställd till hur båttrafiken och bad ska kunna samsas om utrymmet i ån. Wilde menar att det blir olämpligt för bad när båtar ska trafikeras i samma vatten. Resterande debattartiklar i UNT har en positiv ton till en badbar Fyriså i Uppsalas centrala delar.

4. Metod

Metoden har utgått från en tvärvetenskaplig grund av tre olika ämnen för att skapa ett teoretiskt underlag som etableras i en lokal kontext genom en empirisk studie av Uppsalas Fyrisån. Vi har gjort en sammanställning av den aktuella litteraturen om relevanta områden inom: blågröna ytors påverkan hälsa, estetiska kvaliteter i relation till blågröna ytor, det urbana badets sociala perspektiv samt utvecklingen av stadsnära bad och dess historia. Informationssökningen har skett i elektroniska databaser som Web of Science och Primo där de vanligaste sökorden har bestått av: *urban river bathing*, *environmental psychology*, *blue space and well being*.

Olika typer av litteratur har använts för uppsatsens olika delar. Det ramverk som denna text har utgått ifrån är en anpassad version av Cao et al. (2025) ramverk som behandlar de väsentligaste delarna i urbana badmiljöer. I denna studie har en förenklad version av ramverket används som betonar ett perspektiv på vad vi benämner som upplevda kvaliteter. Detta är relevant eftersom denna uppsats främst fokuserar på de estetiska kvaliteterna i en badmiljö, men även syftar till att undersöka hur en optimal badplats utformas. Därav blir de resterande perspektiven i ramverket relevanta. Den litteratur som används för det estetiska och miljöpsykologiska perspektivet är framförallt Stoltz & Grahn (2021) artikel "*Perceived Sensory Dimensions*". PSD lämpar sig eftersom detta ramverk förklarar olika dimensioner i estetiska upplevelser som påverkar oss på olika sätt, vilket både går in på estetiska kvaliteter men även miljöpsykologi. För att besvara den historiska frågeställningen har vi undersökt tvärvetenskaplig forskning om europeiska stadsbad. Denna har kompletterats med litteratur om den historiska utvecklingen i Sverige och Uppsala. Det lokala perspektivet utgår främst från Kjellberg (2006), som beskriver Fyrisåns historiska utveckling i relation till Uppsala, samtidigt som Cao et al. (2025; 2026) vars sammanställning möjliggör en jämförelse med badkulturen i övriga Europa. I det sociala perspektivet utgår litteraturen huvudsakligen från Kondolf och Pinto (2017) som beskriver urbana floders sociala samband för att ge per

En digital enkät har utformats (se bilaga 2) utifrån den litteratur vi läst i två olika delar. Den ena undersöker Uppsalabornas relation till Fyrisån idag för att ge en förankring i den lokala debatten om stadsnära bad. Den andra fokuserar på människors estetiska preferenser i relation till stadsnära badplatser i allmänhet. För att tillämpa litteraturen i praktiken valde vi enkät som metod för fallstudien i Uppsala, eftersom den möjliggör en stor insamling av transparenta svar. Enkäten fick cirka 100 svar där respondenterna bestod av 77,4 % kvinnor med en majoritet boende i Luthagen (se tabell 1.1). Frågorna i enkäten har utformats utifrån miljöpsykologiska teorier kopplat till blå och gröna ytor, framförallt Stoltz och Grahn (2021). Enkätens olika delar undersöker respondenternas demografiska profil, estetiska och individuella preferenser samt deras upplevelse av Fyrisån. Enkäten skickades ut i flertalet lokala facebookgrupper. En QR-

kod till enkäten placerades också ut på ett antal platser i centrala Uppsala med stora flöden av människor som troligen har åsikter om bad i Fyrisån, exempelvis Centralbadet, Studenternas och Stadsparken.

5. Resultat

Här näst presenteras resultatet av uppsatsens tre olika teman tillsammans med enkätundersökningen. Först ett tema som följer det urbana badets historia och återkomst i en europeisk och lokal kontext för fallstudien i Uppsala. Därefter *mötet mellan människa och vatten* om vattenkontakt och mänskliga interaktioner med floder, följt av den estetiska dimensionen som beskriver preferenser och kvaliteter i badmiljön. Till sist presenteras enkätundersökningens empiriska material, vilket ställs i relation till uppsatsens teoretiska grund och tidigare forskning inom ämnet.

5.1 Tema: Historia & återkomst

5.1.1 Flodbadet i Europa: en historisk överblick

Flodbadets historia i Europa kan sammanfattas ha gått från att vara en populär fritidsaktivitet och ett sätt att praktisera hygien till att ha fallit i glömska, följt av en samtida återkomst (Cao et al. 2026). Bad i naturliga vattendrag var en populär form av rekreation under århundraden i Europa (ibid). Redan under antiken finns bevis för att grekerna och romarna värdesatte flodbad för både träning och rekreation (Vasile et al. 2023). På grund av urbaniseringen tillsammans med religiösa förändringar under medeltiden skiftade denna syn på kontinenten (Cao et al. 2025). I samband med 1800-talets samhällsutveckling och förändrade hygiennormer blev flodbad däremot populärt på nytt (ibid).

I den industriella revolutionens spår förbjöds bad i urbana floder på många håll i europeiska städer, exempelvis Berlin och Paris, till följd av vattenföroreningar under 1900-talet (Cao et al. 2026; Cao et al. 2025). En annan orsak är konkurrens om flodens begränsade utrymme, där båttransport gynnas på bekostnad av människans interaktion med vattnet (Cao et al. 2026; Kondolf & Pinto 2017). Detta skedde genom att vattendragens form rätades ut och rationaliserades, både i höjdlid och i sidled (Kondolf & Pinto 2017). Denna förändring av vattnets naturliga form var särskilt tydlig i urbana miljöer (ibid). Tidigare användes floden framförallt för vardagliga aktiviteter, däribland bad och andra typer av rekreation, fiske, tvätta kläder och vattendragen som en vattentillgång (ibid).

Industrins tillbakagång sedan 1980-talet har banat väg för en omvandling av stadsnära flodområden till attraktiva stadsmiljöer (Pattacini 2021). Idag finns återigen ett växande intresse för en "rekreativ navigation" istället för sjöfart, tillsammans med, förutom bad, rekreativa aktiviteter som kayak och kanot (Kondolf & Pinto 2017:182, 184).

5.1.2 Uppsala och Fyrisån i en nordisk kontext

Figur 3. Gravyr över Fyrisån vid Nybron i centrala Uppsala. (J.F. Martin. DigitaltMuseum: Uppsala universitetsbibliotek. [gravyr]. <https://digitaltmuseum.se/011013990747/> [2026-03-18] PDM).

Konstnären återger en naturromantisk bild av Fyrisån vid Nybron och vattenhållet smäcken i centrala Uppsala med domkyrkan i bakgrunden (Kjellberg 2006). Gravyren skildrar en nära relation mellan ån och dåtidens invånare i ett vardagligt ögonblick. Genom flacka strandbankar och en trappa visas hur ån fungerade som en direkt resurs för både människor och djur. Kjellberg (2006) framhäver å andra sidan att situationen i illustrationen inte var representativ för årummet i helhet som vid tillfället varit reglerad i stor utsträckning i form av pålar och murar sedan 100-200 år tillbaka.

5.1.3 Från slättå till urbant årum: Regleringen av Fyrisån

Kjellberg ger en bild av Uppsalas årum som under tidig medeltid avviker i stora drag från dagens form (2006). Uppsala präglades i perioder av översvämningar under medeltiden, inte minst i ett översvänningsområde i stadens låglänta delar sydösterut som troligtvis bestod av sankmarker (ibid).

Under 1600-talet började Uppsalas årum förses med stenmurar och bålverk längs strandkanterna (Kjellberg 2006). Kartmaterial från sent 1700-tal visar hur båda sidor av

vattnet mellan domkyrkan och ån kantats av stenmurar (ibid). Bakom dessa förändringar låg framför allt ett behov av ett effektivare brandskydd i staden (ibid)

Under 1800-talet växer det moderna årummet fram som vi känner igen idag (Kjellberg 2006). För att förbättra den allmänna hygien och renhållningen genomfördes insatser i form av trädplanteringar och friläggning av stränder i stadens norra delar, samtidigt som hantverkare vars verksamhet förorenade vattnet förbjöds norr om Islandsfallet (Kjellberg 2006). I samband med en ny byggnadsordning 1807 byggdes nya murar där de saknades, samtidigt som befintliga murar höjdes och kompletterades (ibid). Åmurarna byggdes enligt en enhetlig utformning av kantsten och gjutjärnsstaket samtidigt som irregulariteter fylldes igen, till exempel ett vattenhål kallat "Smäcken" söder om Nybron (ibid). Det 400 åriga arbetet med syftet att förbättra åmiljön avslutades till sist med färdigställandet av dess murar år 1882 (ibid). Kjellberg betonar däremot att få spår av äldre historia är synliga i det moderna årummet (ibid).

5.1.4 Medeltid - 1900-talets sekelskift

Uppsalas uppkomst och senare utveckling av stadsbebyggelse är intimt förbunden med Fyrisån (Kjellberg 2006). Under medeltiden anger historiska källor att ån inte längre kunde trafikeras av mindre båtar (ibid). Möjligen fanns en transportled för sjöfart så långt som upp till Dombron och Gamla Torget (ibid). Längs med ån fanns också allmänningsgatan som fungerade som en av stadens viktigaste noder för rörelse (ibid). Troligen sträckte sig både bebyggelse och bryggor ut i vattnet tack vare pålar (Kjellberg 2006:56). Förutom vattenförsörjning var urbana vattendrag också en plats för tvätt, genom bryggor ute i vattnet, så kallade klappbryggor (NE u.å.c), vilket Uppsala kan antas ha haft i likhet med andra svenska städer.

Vidare finns, i en bred definition av ordet, kopplingar mellan bad och hälsa under flera epoker (Bergqvist 2013 m.fl.). Bastubadandet (bastu från ordet badstuga) var en utbredd aktivitet i medeltidens Norden i både privata och offentliga badstugor (Bergqvist 2013). Förutom att förbättra allmänhetens hygien användes badstugorna för medicinska behandlingar (ibid). Förekomsten av badstugor i det medeltida Uppsala är väl dokumenterad genom såväl skriftliga källor som arkeologiska lämningar (Bergqvist 2013:416), vilka ofta placeras dessa verksamheter i anslutning till Fyrisån. Skriftliga belägg knyter badstugor till institutioner som Helgeandshuset vid Fyristorg och domkyrkans anläggning i Svartbäcken, medan en byggnadslämning i kvarteret Kransen, har tolkats arkeologiskt som en badstuga från 1400-talet (Bergqvist 2013:416, 418-419). Till slut föll bastukulturen i glömska, vilket kan förklaras genom olika teorier. Dels beskrivs en konflikt mellan badare, läkare och så kallade kvacksalvare, samtidigt som prästerskapet såg de offentliga badstugorna som osedliga (Wiell 2021). Dels finns stöd för att badkarets ankomst ledde till att bastukulturen förknippades med en lägre

socioekonomisk status (ibid). Detta ville man distansera sig ifrån oavsett om tekniska förutsättningar för vatten och avlopp överhuvudtaget fanns för att kunna praktisera hygien på det nya, moderna sättet (ibid).

Under 1700- och 1800-talen sågs badkulturen som fostrande, i takt med att intresset för simkonst växte (Lindroth & Pihl Atmer 2000). Som en följd av 1700-talets nyttotänkande, där kallbad och simning förespråkades i hälsofrämjande syfte, etablerades under 1800-talet både föreningar och specialanläggningar i Sverige (ibid). Simkunnighet betraktades som samhällsnyttigt utifrån befolkningspolitiska motiv, då det ansågs kunna både rädda liv och verka härdande (ibid). Kallbadhus och siminrättningar placerades ofta relativt centralt och utgjorde därmed synliga inslag i stadsbilden (ibid).

Figur 4. *Publik vid simhoppning vid det gamla kallbadhuset i Svartbäcken, Uppsala. (Fotograf okänd. DigitaltMuseum: Upplandsmuseet. [fotografi]. [https://digitaltmuseum.se/021019702962/\[2026-03-18\] PDM](https://digitaltmuseum.se/021019702962/[2026-03-18] PDM)).*

*Fotografiet visar en stor publikskara som samlats för att se simhoppning vid kallbadhuset, vilket illustrerar hur centrala delar av Fyrisån tidigare utgjort en viktig plats för organiserad idrott och socialt stadsliv. Simningen lyfts fram som en av få idrotter **för** tiden att locka en stor publik med festliga evenemang (Lindroth & Pihl Atmer 2000).*

Under 1800-talets början skedde fortfarande badandet ofta i naturliga vattendrag snarare än i ordnade anläggningar (Lindroth & Pihl Atmer 2000). Det fanns dock skillnader i badvanorna mellan olika samhällsklasser; medan de högre skikten periodvis kunde nyttja badhus vid exempelvis lantställen, badade allmogen som regel alltid utomhus (ibid). I Uppsala grundades år 1796 Upsala simsällskap av Jöns Svanberg med visionen att *“bidra till den andliga och kroppsliga uppryckningen av svenska folket.”* (NE u.å.d.). Den för samtiden banbrytande idrottsföreningen var en av världens första och

i Sverige den äldsta ännu existerande (NE u.å.d; Lindroth & Pihl Atmer 2000). Platsen för undervisningen i Uppsala låg söder om staden vid Geijerdalens mynning, vilket kallades Sandgrundet (Lindroth & Pihl Atmer 2000). Badet flyttades senare till samma plats där Fyrisbadet uppfördes som då kallades Lerviken, där man badade direkt från stranden (ibid). Simpromotionerna anordnades däremot centrum (ibid). År 1841 flyttades badet till Svartbäckstullen på initiativ av ett privat bolag, som sedan ersattes 1857 av ett större badhus i bruk fram till 1924 (se figur 4) (ibid).

Kring sekelskiftet 1900 utvecklades simning, som dessförinnan människor ägnade sig till för hälsa eller nöje, till att också bli en tävlingsidrott (Lindroth & Pihl Atmer 2000). Samtidigt hade folkbadet (tyska Volksbad, eng. public bath) sitt genombrott, då Sverige genomförde en rad reformer med inspiration från Tyskland för att uppnå förbättrade renlighetspraktiker (Wiell 2021). Badstugan återkom således under 1880-talet samtidigt som skolbad byggdes, vilka skulle lösa "badfrågan" genom nya utrymmen för personlig hygien.

5.1.5 1900-talet och idag

Figur 5. Badande vid Fyrisbadets strand juli 1944, publicerad i UNT med texten "I Fyrisbadet, där intensiteten är sådan som framgår av bilden". (Fotograf okänd. DigitaltMuseum: Upplandsmuseet. [fotografi]. [https://digitaltmuseum.se/021016619204/\[2026-03-19\] PDM](https://digitaltmuseum.se/021016619204/[2026-03-19] PDM)).

Kallbadhuset kallad Fyrisbadet, ritat av stadsarkitekt Gunnar Leche och färdigställt 1925, revs efter att ha tagits ur bruk 1955 (Stiftelsen Upplandsmuseet 2026). Anläggningen var konstruerad på pålar i Fyrisån, kompletterad med en läkare på andra sidan ån (ibid). Orsaken till rivningen var badvattnets kvalitet samt sättningar i pålningen (Uppsala stadsarkiv 2018), vilket sammanfaller med trenden av tillbakagången av urbana badplatser i europeiska städer. Under 1930-talet anlades, efter franskt mönster, en allmän sandstrand vid Fyrisbadet där en simskola för barn höll till (Uppsala stadsarkiv 2018). Efter rivningen ersattes Fyrisbadet av en modern badanläggning avskilt från ån (Stiftelsen Upplandsmuseet 2026), vilket innebar att badandet flyttade från det naturliga vattendraget till ordnade former i en bassäng.

På samma plats som Fyrisbadet (se figur 5), i anslutning till Fyrishovs badhus, planerar Uppsala kommun idag en ny stadspark. I det gestaltungsförslag som tagits fram av White Arkitekter beskrivs parken som en mångfunktionell grönyta, där bland annat "strandparken" ska erbjuda "fokus på vattenkontakt och solbad" (Uppsala kommun 2025b). Detta markerar en möjlig återkomst för den långa traditionen av bad på platsen och i centrala Fyrisån som helhet.

I dagens Uppsala fortsätter Fyrisån att ha en betydande relation med staden. Till exempel lockar det folkkära studentarrangemanget försränningen årligen tiotusentals besökare under valborgmässaofon, en tradition som spåras tillbaka till 1975 (UTN u.å.).

5.2 Tema: Mötet mellan människa och flod

5.2.1 Flodens skala och urbana sammanhang

Stadens floder är oskiljaktiga från sin urbana miljö (Pattacini 2021). Det nära samspelet mellan vattendraget och stadsformen påverkar i hög grad hur staden utvecklas och hur människor rör sig i den (ibid). Kondolf och Pinto (2017) använder begreppet social konnektivitet för att beskriva kommunikation och rörelse av människor, varor, idéer och kultur längs med och tvärs över vattendrag. Författarna belyser hur fysiska förändringar i floden påverkar den mänskliga interaktionen. Historiskt har rationalisering av floder för transport lett till en förlust av kontakten mellan vatten och land samt tillgången till själva vattenytan (ibid). Detta har begränsat de utrymmen där vardagliga sociala aktiviteter och mänskliga möten kan äga rum (ibid). De fysiska förändringarna av Fyrisåns strandkanter under 1800-talet exemplifierar hur en sådan rationalisering kommit att ersätta den tidigare direkta kontakten med vattenytan.

Vidare påverkar vattendragets storlek i förhållande till staden starkt dess sociala roll och hur den formar stadsbilden (Kondolf & Pinto 2017). Vid smala floder kan närheten mellan stränderna skapa en intim känsla där människor kan kommunicera tvärs över

vattnet, medan de på en sträcka upp till 15 meter också kan känna igen varandra från andra sidan (ibid). Detta resulterar ofta i levande offentliga rum som omfattar båda sidor av floden (ibid). Ibland kan bristen på utrymme längs flodkanten däremot göra det omöjligt att skapa sammanhängande gångstråk eller återställa den direkta tillgången till vattnet (ibid). Då Fyrisån i Uppsala varierar mellan 10–30 meter i bredd, innebär skalan att visuell och social kontakt mellan sidorna möjliggörs. Ån fungerar därmed som en sammanbindande yta snarare än en barriär, vilket integrerar båda stränderna i ett gemensamt offentligt rum. Gunnar Leches kallbadhus vid Fyrisbadet, vilken kompletterades av en läktare på andra sidan ån, är ett exempel på en rumsbildning som omfattar båda strandkanter.

Den blågröna infrastrukturens betydelse för välmående delas av Li & Trivic (2024) in i fyra skalor: från internationell/nationell och regional nivå, ner till kvarters- och individnivå. Som Uppsalas mittpunkt utgör Fyrisån en nyckel i denna struktur och blir särskilt verksam på just kvartersnivån. Infrastrukturen fungerar som mest effektiv i denna skala då den är lättillgänglig och flexibel, vilket möjliggör en direkt interaktion i vardagen (ibid). Genom dessa egenskaper i närmiljön främjas både individens hälsa och känsla av tillhörighet.

5.2.2 Aktiviteter i blågröna miljöer

Bad har identifierats som de mest aktiva och djupgående rekreationsaktiviteterna i urbana floder och fungerar som ett sätt att på nytt stärka den sociala konnektiviteten och den mänskliga interaktionen (Kondolf & Pinto 2017). I Fyrisån har detta historiskt omfattat praktiska funktioner i allt från direkt vattenförsörjning och klädtvätt till fysisk nedsänkning genom bad. För att särskilja passiva och aktiva aktiviteter utgår Li och Trivic (2024) samt Kondolf och Pinto (2017) från en skala som avser graden av koppling till vattnet. Medan aktiviteter som promenader eller kontemplation sker uppe på land kräver bad en direkt fysisk åtkomst till vattnet (Kondolf & Pinto 2017). Genom direkt kontakt med vattenytan skapas en multisensorisk upplevelse (Li & Trivic 2024). Tidigare studier har i detta sammanhang belyst hur olika interaktioner i naturmiljöer genererar varierande grader av hälsofördelar, där multisensoriska erfarenheter generellt har visat sig vara mer fördelaktiga än monosensoriska, även inom samma landskapstyp (Li & Trivic 2024). Förutom bad framhävs även dyka och hoppa som de mest aktiva och djupgående aktiviteterna (Kondolf & Pinto 2017). Exempel på andra aktiviteter med varierande intensitet som sker i vattnet är att paddla kanot och att vada (ibid). Fiske är en aktivitet som kan ske både från stranden och i vattnet (ibid).

Många städer har historiskt skurit av invånarna från vattnet genom höga stenmurar (Kondolf & Pinto 2017). I Uppsala har denna tillgänglighet begränsats genom en gradvis reglering, som under 1800-talet resulterade i enhetliga och högre murar vilka skapat ett

fysiskt avstånd till ån. Parker som är uppbyggda i flera nivåer med terrasser kan här fungera som en lösning för att återställa kontakten (ibid). Ett lokalt exempel på en sådan gestaltning återfinns vid Idunspången i Uppsala, där terrasseringar överbryggar höjdskillnaden. De gör floden tillgänglig för människor när det inte är för höga vattenflöden, samtidigt som de fungerar som naturliga skydd vid översvämningar (ibid).

I Paris är Seine visuellt tillgänglig men de höga murarna hindrar fysisk kontakt (Kondolf & Pinto 2017). Genom initiativet Paris-Plages har man placerat ut strandsand på kajer några meter ovanför vattennivån för att skapa attraktiva offentliga rum sedan 2000-talet (ibid). Trots att detta var ett framgångsrikt koncept, visade det sig att åtgärden inte var tillräcklig för att återställa kontakten mellan staden och floden i sin helhet, då besökare kunde sola på sanden men fortfarande saknade direkt tillgång till själva flodvattnet. Städer som Genève, München och Bern har arbetat för att återställa denna kontakt (ibid). I Genève har man exempelvis byggt plattformar i trä utanpå de gamla stenmurarna för att möjliggöra bad och direkt närvaro vid vattenytan (ibid). Även i Uppsala har vattenkontakten förbättrats genom träkonstruktioner i projektet ”årummet”. År 2005 invigdes de första bryggorna vid fyrisån i projektet som en del av arbetet med en upprustning av Fyrisåns vistelseytor (Uppsala kommun 2014). Dessa bryggor beskrivs ofta bjuda in till bad, exempelvis (UNT 2025), trots att bad i Fyrisån idag avråds.

Att förbättra vattenkvaliteten är avgörande för alla aktiviteter som innebär mänsklig kontakt med vattnet (Kondolf & Pinto 2017). I de fall där vattenkvaliteten är så bristfällig att direkt kontakt bör undvikas kan visuell tillgång till vattnet fortfarande ge fördelar i form av öppna ytor (ibid). I sin tur kan det också bidra till att skapa acceptans för att faktiskt genomföra de vattenkvalitetsförbättringar som krävs för framtida bad (ibid). Här kan åns naturliga egenskaper, såsom vattenfärg och grumlighet, spela en roll för boendes acceptans och vilja till interaktion.

5.2.3 Individuella preferenser

Flera enkätbaserade studier har fastställt vattendragets upplevda vattenkvalitet som den största sociala barriären (Cao et al. 2025). I en enkät utförd i Berlin identifierar Meyerhoff et al. (2010) tre olika typer av badare, alla med olika preferenser gällande vad som gör badupplevelsen värdefull. Majoriteten av respondenterna prioriterar badplatsens naturliga funktion framför omfattande service, samtidigt som de har en positiv inställning till grundläggande förbättringar av vattenkvalitet och vattenkantens renlighet. En annan grupp lägger i motsats stor vikt vid bekvämligheter och säkerhet och anser att välskött och ordnad badmiljö är avgörande för badupplevelsen (ibid). Till sist identifieras en grupp som söker en naturupplevelse i naturliga vattendrag, vilka föredrar en badplats utan synliga mänskliga spår utan faciliteter (ibid).

5.3 Tema: Estetik

5.3.1 Estetiska kvaliteter i landskapsdesign

Stoltz och Grahn (2021) diskuterar olika estetiska kvaliteter i en gestaltning utifrån fyra dimensioner med kontrasterande kvaliteter i PSD. Ett grönområde kan ha en rad olika estetiska kvaliteter vilket påverkar dess upplevelse och funktion som exempelvis förhållandet mellan natur och kultur (ibid). En gestaltning med naturliga element är en plats som inte är skapad av människan utan har i högre grad orörd vegetation och naturligt formade komponenter (ibid). I en badplats hade detta motsvarat en oexploaterad badplats som spontant växt fram utan gestaltade inslag som brygga, toalett eller omklädningsrum med en naturlig strandkant och vildvuxen vegetation. I kontrast till den naturliga miljön finns en kultiverad miljö där människan aktivt förändrat naturen, vilket gör den mer artificiell (ibid). En kultiverad badplats har element som gör det tydligt att det funnits en mänsklig påverkan på platsen som exempelvis brygga, klippt gräsmatta eller en hårdgjord strandkant med stege. Blågröna ytor med högre artificialitet karaktäriseras ofta av mer synliga mänskliga byggda element såsom regelbundna former, infrastruktur och kulturell förankring (Li & Trivic 2024). Tvärtom har hög naturlighet vanligtvis färre synliga mänskliga spår (ibid). En annan axel i PSD består av mångsidighet kontra enhetlighet i en gestaltning där den mångsidiga har en komplexitet med varierande färger, former, texturer och lukter medan den enhetliga har en mer homogen estetik utan varierande inslag (Stoltz & Grahn 2021). En miljö kan också ha en lugn eller social kvalitet. Den lugna miljön har en tysthet med främst naturljud som hörs vilket tillåter besökaren att reflektera och fantisera medan den sociala istället ger plats för interaktion och möten mellan människor att äga rum (ibid). Öppna utomhusmiljöer upplevs ofta mer som överblickbara och trygga medan slutna miljöer ofta kan skapa en känsla av mer skydd, säkerhet och avkopplande (ibid).

Estetiska upplevelser i blågröna miljöer är sällan entydiga och konflikter mellan olika upplevelsepreferenser kan uppstå då olika kvaliteter ger olika psykologiska effekter hos användaren av miljön. I urbana badplatser, liksom som i andra utemiljöer, är det viktigt för designern att förstå dessa estetiska kvaliteter och vilka känslor de kan skapa hos användaren, i relation till den intention som ligger bakom gestaltningen. De estetiska kvaliteterna i Stoltz och Grahns (2021) ramverk som enligt empiriska studier är mindre restorativa är kvaliteterna: kulturell, mångsidig, öppen och social, som är i motsats till naturlig, enhetlig, sluten och lugn, vilka är de mest restorativa. De först nämnda egenskaperna i en gestaltning tenderar att dominera negativt hos folk med höga stressnivåer och lågt välbefinnande (Stoltz & Grahn 2021). Användarens behov och sinnesstämning är avgörande för vilken miljö som föredras. Ibland prefereras en livlig och social miljö och ibland en stilla och lugn miljö.

Precis som Stoltz och Grahn (2021) förklarar i PSD att olika estetiska kvaliteter bidrar till olika mycket restaurativa värden, förklarar Li & Trivic (2024) hur formen på ett vattendrag påverkar hur människor beter sig i miljön. En artificiell form på designen av vattnet, som cirkulär eller andra regelbundna former, ger termisk komfort och främjar till sociala beteenden (Li & Trivic 2024). En naturlig form på vattendraget främjar istället till restaurativa aktiviteter (ibid).

Prior (2016) menar att det var de estetiska värdena där naturlighet har prioriterats som styrde gestaltningen av det restaurerade vattendraget i Skerne vilket ofta sker i andra urbaniserade miljöer, både för den ekologiska och estetiska funktionens skull samt för historisk autenticitet och "informell rekreation". Detta innebar ett meandrande vattendrag och borttagning av raka kanaliserade sträckor, med växtlighet längs kanterna (ibid). Majoriteten av respondenterna ställde sig positiva till eller var likgiltiga inför vattendragets tidigare form, medan åsikterna om vegetationen var nästan helt delade mellan de som uppskattade den naturliga miljön och de som föredrog välskötta gräsytor (ibid).

Det finns konflikter mellan hur landskapsarkitekter anser att estetiken ska framträda i landskapet. En del sätter högt värde på orörd natur och menar att naturen ska lämnas så naturlig och opåverkad av människan som möjligt, inte bara av estetiska skäl utan främst av ekologiska (Thompson 2000). Det finns de som designar platser utan strävan att skapa estetiska värden (ibid). Andra landskapsarkitekter accepterar däremot att naturen manipuleras för samhällsbehov eller konstnärliga uttryck och tycker det ska finnas estetiska intentioner i gestaltningen (ibid). En del anser att en landskapsarkitekts arbete inte ska märkas i landskapet medan vissa tycker att dess design ska vara uttrycksfull och självsäker som syns tydligt (ibid). Vissa utgår från designvärden som rumslighet, teknisk skicklighet och funktionalitet medan andra har en avsikt att skapa landskap som betraktas som konstverk där det estetiska och konceptuella uttrycket står i centrum (ibid). En badplats där designerna försökt kombinera både funktionalitet och estetik är till exempel Kastrup Havsbad i Danmark som framhävs som en "arkitektonisk pärla" med sin en träpir och snäckformation som samtidigt är högt funktionell med toaletter och tillgänglighetsanpassade omklädningsrum enligt White Arkitekter (u.å.).

5.3.2 Preferenser för naturlighet i landskapet

Ett klassiskt tema i gestaltning inom landskapsarkitekturen är stökiga ekosystem med strikta ramar. Nassauer (1995) beskriver denna estetik som uppskattad hos människan. Grönytor med höga ekologiska värden betraktas som "ostädade" menar Nassauer (1995). Det måste finnas en tydlig mänsklig omtanke eller intention på en grönyta för att den ska betraktas som attraktiv i människans ögon, då vi bara ser ekologiska värden genom vår kulturella lins (ibid). "*What is good may not look good, and what looks good may not be*

good” (ibid: 161). Nassauer (1995) förklarar en analys där termer som rent, vårdat och städat beskrivs som attraktivt medan stökigt, dålig vård och övergivet beskrivs som oattraktivt i ett landskap. I en annan aspekt om naturlighet framläggs begreppen naturlig, habitat och inhemska växter som attraktiva och för formell, för kal eller för mycket hårdgjort som oattraktiva (ibid). Ett exempel på en anläggning som anammat denna typ av estetik är *The Phalen Wetland Amenity Park* som är en skapad våtmark i en urban park (ibid).

“The plan for the park frames the proposed wetland with bold, crisp bands of wet meadow plants that will drift with time but initially will introduce local people to the appearance of a wetland garden. Prairie grasses and forbes our down an enormous south facing lawn from which people will view the wetland. While the conventional appearance of the lawn establishes that the wetland park is well maintained for people, the prairie grasses filter runoff from lawn and road chemicals before water reaches the wetland.” (Nassauer 1995: 168)

Miljöer som betraktas som attraktiva kan vara subjektiva. Det en individ uppfattar som vackert behöver inte vara desamma för en annan individs uppfattning. Vad man ser som estetiskt tilltalande är kopplat till en del olika saker som relationen till platsen, ens kulturella bakgrund, barndom, utbildning eller nuvarande behov och humör (Stoltz & Grahn 2021). Generellt tenderar dock människan att dras till miljöer som är naturliga, vilket enligt Wilson (1984) har en evolutionär förklaring. Wilson (1984) beskriver att det beror på en medfödd kärlek till det naturliga. Det finns miljöpsykologiska faktorer till människans preferens för naturlighet då det ofta finns hög visuell energi i naturen (Kaplan & Kaplan 1989).

Arnberger et al. (2024) visar på ett positivt samband mellan graden av naturlighet av en badplats och besökares sinnesstämning, där störst hälsofördel associeras med den mest naturliga platsen. Badplatser med hög grad natur är mer restaurativa jämfört med de som har mindre naturlighet enligt Arnbergers et al. (2024) studie. Högre grad naturlighet på en badplats bidrar till en högre återhämtning och gladare humör (ibid). Studien visade även att besökarna vid badställen med högre grad av natur jämfört med de mer urbana och hårdgjorda badplatserna, var mer kopplade till naturen och hade högre uppfattningar om naturen (ibid). Det finns en växande trend för att framhäva de naturliga kvalitéerna i artificiella blågröna infrastrukturer såväl som i andra landskap (Li & Trivic, 2024).

Delar av Fyrisån i Uppsala har idylliska kvaliteter med en hög grad naturlighet men i de stadnära delarna av ån är graden naturlighet begränsad på grund av den urbana miljön och dess funktioner. Den nya stadsparken som planeras ligga i anslutning till ån kommer öka den blågröna mötesplatsen i staden (Uppsala kommun, 2025b). En badplats planeras i den nya stadsparken liknande en fri flodbadzoon med en brygga som sträcker sig längst ån

(ibid). I White Arkitekters ritning av den nya stadsparken går det att utläsa att platsen har en stark naturlig karaktär med få hårdgjorda ytor (ibid).

5.4 Empiriskt material från enkätundersökning

Nedan följer presenteras resultatet av enkäten i Uppsala i helhet, strukturerad i ordning efter enkätens innehåll: Demografi, estetiska preferenser, visuella stimuli och individuella uppfattningar om Fyrisån.

5.4.1 Demografi

Tabell 1 Respondenternas demografiska profil. Tabellen visar fördelning av kön, ålder, sysselsättning, antal år bosatta i Uppsala samt boendeform och stadsdel (n = 95).

Variabel	Kategori	Antal (n)	Procent (%)
Dominerande kön*	Kvinna	74	77,9
Ålder	16-24 år	30	31,7
	25-34 år	23	24,3
	35-49 år	21	22,2
	50-64 år	18	18,9
	64-79 år	3	3,2
Sysselsättning	Arbetar	55	57,9
	Pluggar	36	37,9
	Pensionär/annat	4	4,3
Antal år bosatt i Uppsala	<5 år	27	28,4
	5-10 år	8	8,4
	10+ år	60	63,2
Boende i tätort	Ja	86	90,5
	Nej	9	9,5
Dominerande stadsdel*	Luthagen	58	67,4
	Övriga stadsdelar	28	32,6

* Notera: (Beskrivning av dominerande kön och dominerande stadsdel)

Enkäten uppvisar en skevhet i förhållande till Uppsala kommuns befolkningsstatistik. En betydande majoritet av respondenterna är kvinnor (77,9 %) (se tabell 1.1), medan andelen kvinnor i kommunen som helhet uppgick till 51,1 % år 2025 (SCB 2025a). Medianåldern i kommunen var samma år 39,7 år (SCB 2025b).

När det gäller geografisk spridning är Luthagen den dominerande stadsdelen bland respondenterna (67,4 %). Totalt angav 93,3 % av de svarande att de är bosatta inom Uppsala tätort (se tabell 1.1). Vidare har majoriteten av respondenterna (63,2 %) varit bosatta i staden i mer än tio år.

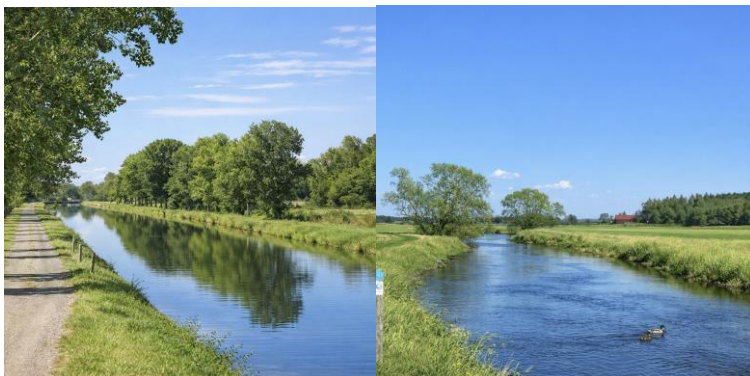
Enkäten genererade totalt 95 svar. Respondenterna utgörs främst av yngre och medelålders kvinnor bosatta i stadsdelen Luthagen. Enligt en socioekonomisk kartläggning från Uppsala kommun (2025c) placeras Luthagens delområden (NYKO4) inom det så kallade "kluster 4". Detta kluster kännetecknas av ett högt socioekonomiskt index med hög utbildningsnivå, låg arbetslöshet och hög inkomstnivå, samt en låg andel barn med svag ekonomisk standard (ibid).

En majoritet av respondenterna badar relativt ofta i utomhusbad under sommaren vilket skiljer resultatet från människor som inte hade badat ändå. Av de 95 respondenterna svarade 53,7% att de badar relativt ofta, 27,4% att de endast badar vid speciella tillfällen, medan 16,8% anger att de badar ofta och endast 2,1% uppger att de inte badar utomhus alls.

5.4.2 Estetiska preferenser

Samtliga bilder som ingick i studiens datainsamling visas här för att tydliggöra det visuella underlaget för respondenternas svar i enkätundersökningen.

Figur 6. Visuella stimuli av olika karaktärsdrag i vattenmiljöer. (a) Rak form på vattendrag (Manosainz via Pixabay (2020). Canal, France. [fotografi]. <https://pixabay.com/photos/5197067/> [2026-03-18]) och (b) organisk form (Foto: Isabel Komminaho). (c) Transparent vatten (spirit111 via Pixabay (2017). Lake, Water. [fotografi]. <https://pixabay.com/photos/2430631/> [2026-03-18]) och (d) brunt vatten (Foto: Isabel Komminaho). (e) Hårdgjord strandkant och (f) naturlig strandkant (Foto: Filip Sjödahl). (g) Öppen vegetation (Foto: Isabel Komminaho). (h) sluten vegetation (Foto: Filip Sjödahl). Samtliga bilder förutom (f) är redigerade med ChatGPT (OpenAI (2026). ChatGPT (Version 4o) [generativ AI-modell]. <https://chat.openai.com> [2026-02-12])

a)

c)

b)

d)

e)

f)

h)

i)

Tabell 2. Respondenternas estetiska preferenser på ett utomhusbad från växtlighet till färg på vatten ($n = 95$).

Egenskaper	* Medelvärde (1-5)
Växtlighet	2,9
Transparent vatten	3,9
Brunt vatten	2,7
Hårdgjord strandkant	3,6
Naturlig strandkant	4,6
Öppen badplats	4,6
Sluten badplats	3,4

* Notera: Ett medelvärde av respondenternas svar har beräknats med en skala från 1 till 5, där värdet 1 motsvarar minst önskat och värdet 5 mest önskvärt.

Tabell 3. Respondenternas preferenser för form på vattendrag att bada i (n = 95).

Form preferens	Antal (n)	Procent (%)
Rak form	37	38,9
Organisk form	31	32,6
Formen kvittar	27	28,4

Växtlighet och rumslighet

Växtligheten tillsammans med upplevelsen öppen/slutenhet uppvisar olika preferenser. På frågan “Hur stor vikt lägger du vid förekomsten av varierad växtlighet jämfört med öppna gräsytor på en badplats” finns en stor spridning i individuella preferenser mellan de som inte lägger någon vikt alls vid varierad växtlighet och de som lägger mycket stor vikt vid varierad växtlighet. Medelvärdet på 2,9 (se tabell 2.1) visar att en variation i växtlighet är förhållandesvis viktig för respondenterna. Figur 7g-h, som undersöker rumsliga preferenser, illustrerar vidare tydliga skillnader i växtlighetens karaktär; den öppna med en kortklippt gräsmatta (g) och den slutna med vildvuxna pilträdd som skapar en stark rumslighet (h). Resultatet visar att en öppen badplats visar önskas i hög grad av respondenterna med ett medelvärde på 4,6 medan en slutna badplats fick ett värde på 3,4 (se tabell 2.1).

Vattnets färg

Färgen på vattnet visar relativt stora skillnader, där respondenterna föredrar transparent vatten (3,9) framför brunt vatten (2,7) enligt tabell 2.1. Fyrisån har en hög transport av sediment, vilket kommer påverka vattnets färg likt figur 7d som också är baserad på Fyrisån under en typisk sommardag.

Övriga estetiska preferenser

Resultatet uppvisar inga tydliga skillnader i preferenser mellan ett vattendrag med rak form eller med en mer organisk form (se tabell 2.2). Den raka formen har dock fått fler röster (39%) än organisk form (33%) och minst att formen inte spelar någon roll för bad (27,7%). Frågan är baserad på figurerna 7a-b, där figur a illustrerar en rak form genom en kanal som är ett tydligt mänskligt skapat objekt. Figur b illustrerar i kontrast en naturlig å i ett åkerlandskap som representerar en organisk form.

Respondenterna visar tydligt på att en naturlig strandkant har en något högre preferens med ett medelvärde på 4,6 från skalan 1 till 5, medan en hård strandkant fick 3,6 vilket är ett relativt högt värde (se tabell 2.1). I frågan jämförs figur 7e-f, där den förstnämnda illustrerar naturliga förutsättningar i form av en synlig sandstrand (f), vilket ställs i kontrast till en hårdgjord strandkant i en mer urban miljö (e).

5.4.3 Individens relation till Fyrisån

Respondenterna i enkäten uppger att de ofta besöker Fyrisån och en andel av respondenterna (52,1%) angav att de badar i Fyrisån. 61,8% svarar att de besöker ån flera gånger i veckan och 18,1% uppger att de besöker Fyrisån dagligen. Vidare anger 19,1% att de endast besöker ån någon gång i månaden och 1,1% mycket sällan. Den höga procenten som aktivt besöker ån ger underlag för vidare analyser om upplevelser och attityder kopplade till Fyrisån. Respondenterna ombads att tänka på en specifik plats vid ån och de platser som oftast uppstod var stadsparken/stadsnära områden och områden i närheten av Fyrishov. Tabellen nedan visar hur respondenterna upplever Fyrisån i relation till den tilltänkta platsen.

Tabell 4. Respondenternas upplevelse av en valfri plats vid Fyrisån från olika egenskaper som trygg, välskött eller bullrig (n = 95).

Egenskaper	* Medelvärde (1-5)
Trygg	3,3
Välskött	3,1
Livlig	3,1
Avkopplande	2,9
Naturlig	2,9
Bullrig	2,6

* Notera: Ett medelvärde av respondenternas svar har beräknats med en skala från 1 till 5, där värdet 1 motsvarar minst stämmer och värdet 5 mest stämmer.

Tabell 5. Respondenternas mest besökta badplatser i Fyrisån (n = 46).

Plats	Andel (n)	Procent (%)
Kommunala badplatser	35	76,1
Tunakolonin	14	30,4
I centrum	10	21,7
Idunspången	3	6,6
Övrigt/ej centralt	2	4,4

Upplevelsen av Fyrisån gav relativt neutrala svar från respondenterna med medelvärden från bullrig med 2,6 upp till trygg med 3,3 (se tabell 3.1). En stor andel av respondenterna (52,1%) angav att de badar i ån och de flesta av dem (76,1%) badar på kommunala badplatser som Storvad eller Ulvabadet (se tabell 3.2). Av de som badar i ån uppger en tredjedel att de badar vid Tunakolonin, cirka en femtedel (21,7%) uppger att de badar centralt, en mindre andel (6,6%) badar vid Idunspången och väldigt få (4,4%) badar inte centralt i Fyrisån av respondenterna. I fråga om förbättring av badmiljöer i Fyrisån nämner respondenterna i fri text fler bryggor, badstegar, förbättrad vattenkvalitet, minskad nedskräpning och att det behövs fler badställen.

Tabell 6. Respondenternas vanligaste orsaker till att avstå från bad i Fyrisåns centrala delar (n = 91).

Orsak	Andel (n)	Procent (%)
Dålig vattenkvalitet	55	71,4
Ser inte Fyrisån som en badplats	42	54,5
Föredrar sjöar/bad utanför centrum	40	51,9
Botten	28	36,4
För exponerat/för mycket folk	21	37,3
Säkerhetsrisk	7	9,1
Brist på service	7	9,1
Stressig miljö	6	7,8
Trafikbuller	4	5,2
Otrygg miljö	3	3,9

Det främsta hinder som respondenterna anger för att bada i Fyrisån är den dåliga vattenkvaliteten som råder i ån (71,4%). Därefter ser många (54,5%) inte Fyrisån som en badplats och badar helst i en sjö eller bad utanför centrum (51,9%) som är följt av åns botten vilket gör att respondenterna inte vill bada i Fyrisån (36,4%).

Tabell 7. Respondenternas mest efterfrågade aktiviteter och upplevelser vid centrala badmiljöer i Fyrisån (n = 95).

Aktivitet/upplevelse	Andel (n)	Procent (%)
Bada, vada, dyka	75	78,9
Socialt umgänge	52	54,7
Sola	46	48,4
Avkoppling i ett avskilt område	42	44,2
Naturupplevelse	23	24,3
Fysisk aktivitet	12	12,7
Fiska	2	2,1
Övrigt	1	1,1

De aktiviteter respondenterna helst vill utföra i ett centralt bad i Uppsalas Fyriså är aktiva i direkt kontakt med vattnet, framförallt bada, vada och dyka (78,9%). Dessa följs av socialt umgänge (54,7%) och sola (48,4%) som en passiv aktivitet utanför vattnet.

6. Diskussion

Diskussionen är uppdelad i fyra avsnitt och avslutas med en sammanfattande slutsats. Först tolkas resultatet från enkätundersökningen, därefter diskuteras olika typer av badare följt av upplevda hinder för bad i Fyrisån. Vidare följer ett avsnitt om gestaltningens betydelse för upplevelse och kvalitet, och avslutningsvis diskuteras studiens validitet och felkällor.

6.1 Tolkning av enkätresultat

Skevheten i könsfördelningen innebär att enkätens resultat inte är representativt för Uppsala befolkning i sin helhet, vilket bör beaktas vid generalisering av studiens slutsatser. Eftersom urvalet främst speglar perspektiven hos kvinnor i Luthagen, utgår studiens fortsatta diskussion och slutsatser i huvudsak från denna specifika demografiska grupp. Det höga socioekonomiska indexet i området är en viktig faktor att beakta vid tolkningen av resultaten, då det innebär att respondenterna generellt har en starkare ekonomisk och utbildningsmässig bakgrund än genomsnittet i kommunen. Detta medför att studiens resultat inte kan ses som representativa för hela Uppsala, utan snarare som en spegling av attityder inom en socioekonomiskt resursstark grupp i nära anslutning till Fyrisån.

Eftersom en stor majoritet av respondenterna bor i tätorten, och i synnerhet i det centrala området Luthagen som gränsar till Fyrisån, kan de svarande antas ha en nära geografisk relation till ån. Utifrån Li och Trivics (2024) klassificering av skalnivåer bör Fyrisåns blågröna miljöer i detta sammanhang betraktas på kvarters- eller individnivå. Denna närhet kan antas uppmuntra till daglig ”nature connectedness” samt bidra till en känsla av tillhörighet och fysisk aktivitet.

6.1.1 Typ av badare

Att en majoritet av urvalet har varit bosatta i staden i över tio år är också en faktor som sannolikt påverkar resultatet, då långvarig vistelse kan ge mer etablerade attityder till Fyrisån jämfört med vad som kan förväntas av nyinflyttade invånare. Resultaten visar en tydlig trend i respondenternas svar angående bad i Fyrisån. Bland de respondenter som bott i Uppsala i fler än tio år uppger 57,6% att de någonsin badat i ån medan de som bott i Uppsala i mindre än tio år har endast 34,4% badat i ån. Detta indikerar att respondenterna som varit bosatta längre i staden har en högre tendens att bada i ån, vilket kan bero på skilda attityder kring ån. Möjligen har de som bott kortare tid i staden i högre grad en syn på Fyrisån som icke badbar eller förorenad jämfört med de som bott en längre tid. Redan idag badar en mindre andel av respondenterna (21,7%) vid någon av de inofficiella

badplatserna i centrum (se tabell 3.2). Det hade varit intressant att kartlägga vilka specifika områden som Uppsalas befolkning i helhet använder till bad. I resultaten nämns till exempel Idunspången som ett landmärke för en inofficiell badplats förutom Tunakolonins badplats.

Vidare kan de flesta respondenter tänka sig att bada utomhus, även om det finns en skillnad hur vana badare de är, och är därför mer relevanta i en analys om preferenser. I likhet med resultatet av studien i Berlin (Meyerhoff et al. 2010), kan de flesta av respondenterna antas falla inom kategorin för badare med anspråkslösa krav. Det vill säga att deras behov för en badmiljö tillgodoses så länge grundläggande tekniska krav som vattenkvalitet uppfylls. Endast 9.1% av respondenterna uppger "*Brist på service*" som en av orsakerna att de undviker bad i Fyrisåns centrala delar (se tabell 3.3). Ca. 25% av respondenterna, som svarade "*naturupplevelse*" i fråga om badplatsens viktigaste funktioner (se tabell 3.4), kan istället antas falla inom ramen för gruppen som söker sig till badmiljöer med en lägre grad av mänskliga ingrepp. Den rena "*natursökaren*" föredrar sannolikt bad utanför den urbana miljön. En majoritet (51,9%) uppger också "*Föredar bad/sjöar utanför centrum*" som en av de främsta orsakerna att de inte badar i Fyrisån (se tabell 3.3), vilket sannolikt även inkluderar andra typer av badare.

För att förstå vilka aktiviteter som efterfrågas i badupplevelsen används (Li & Trivic 2024; Kondolf & Pinto 2017) indelning i passiva/aktiva aktiviteter. Respondenterna prioriterar främst aktiva aktiviteter, där en direkt interaktion med vattnet "*Bada, vada, dyka*" är den klart viktigaste aktiviteten med 78,9% (se tabell 3.4). Aktiviteten sammankopplas troligen primärt med ett restaurativt syfte, då endast 12,7% ser "*Fysisk aktivitet*" som en av de viktigaste (se tabell 3.4). Även passiva aktiviteter som sola, vilket sker utanför den blå ytan, är viktiga med 48,4% av svaren (se tabell 3.4). Detta belyser behovet av att se till badplatsens integrerade blå och gröna delar. Förutom fysiska aktiviteter kan fiske, med lägst andel av svaren, tolkas som en nischad preferens i en badmiljö för respondenterna.

6.1.2 Upplevda hinder för bad i Fyrisån

Det är svårt att tolka resultatet gällande respondenternas relation till Fyrisån, vilken bland annat är baserad på fråga 13 (se bilaga 2) där respondenterna ombads tänka på en specifik plats. Resultatet gav en stor variation av svar vilket visar på bredden av platser av Fyrisån som lever i respondenternas medvetande och vikten av att se till Fyrisån som helhet. Överlag är svaren neutrala i relation till olika känslor (se tabell 3.1), där det lägsta medelvärdet (2,6) gavs för "*bullrig*". Däremot såg endast 5,2% av respondenterna buller som en av de främsta anledningarna till att avstå från bad i centrum (se tabell 3.3). Medelvärdet för "*livlig*" och "*avkopplande*", som kan anses vara två motsägelsefulla känslor, gav snarlika resultat för de olika platserna. Enligt tabell 3.3 och 3.4 kan båda

känslor komma i konflikt eller förbättra aktiviteter relaterade till badupplevelsen, vilket beror på individuella preferenser.

I media framställs Fyrisån ofta med negativa konnotationer, exempelvis med ord som “smutsig” och “förorenad” (UNT 2024a; UNT 2012), vilket överensstämmer med enkätens resultat som anger vattenkvalitet som det största hindret och i mindre utsträckning säkerhetsrisker relaterat till vattnet som bottnen kan utgöra. Vattenkvalitet framhävs även i litteraturen (Cao et al. 2025; 2026) som en av de främsta barriärerna för användning i likhet med resultatet i tabell 3.3. Detta innebär att de upplevda kvaliteterna vilar på tekniska förutsättningar och understryker behovet av ett integrerat förhållningssätt vid gestaltning av blågröna ytor (se figur 1). En låg andel anger säkerhetsrisker tillsammans med övriga textbaserade svar som “drunkning” överensstämmer med Cao et al. (2025) som menar att drunkning tenderar att underskattas gällande bad i floder. Ett annat hinder till bad i Fyrisån är vattenfärgen som flera upplever är en indikator på vattenkvalitet (Völker och Kistemann 2011). Blått vatten uppfattas som rent och lugnande enligt Völker och Kistemann (2011) vilket kan vara en bidragande faktor till att fler respondenter valde den transparenta eller blåa färgen framför den bruna.

6.1.3 Gestaltningens betydelse för upplevelse och aktivitet

Sammantaget visar respondenternas svar på vikten av att om möjligt inkludera en variation av rumslighet och växtlighet i gestaltning av badplatser, vilket påverkar estetiska upplevelser, tillgänglighet mellan vattnet och den gröna ytan. En regelbunden form på vatten anges ge upphov till sociala aktiviteter medan en organisk ger upphov till rekreativa aktiviteter (Li & Trivic 2024). Respondenternas svar visade inget tydligt samband mellan estetiska preferenser och form även om en rak form föredrogs mest av respondenterna (se tabell 2.2). Resultatet överensstämmer med det från en enkät i samband med en restaurering av den brittiska ån Skerne, vilken visade att en majoritet av de boende antingen var nöjda med eller likgiltiga inför flodens befintliga, enhetliga form (Prior 2016). Följaktligen ansåg inte respondenterna formen som ett problem, medan experter däremot framhäver en rad fördelar med en naturlig form från estetiska till ekologiska och rekreativa värden (ibid). Socialt umgänge ansågs vara en av de viktigaste aktiviteterna av respondenterna (se tabell 3.4), vilket utgör en möjlig koppling till preferensen för den regelbundna formen bortsett från frågans validitet. Människors preferenser för naturliga kontra artificiella blågröna ytor är intressant för vidare forskning. Dilemmat kopplas till det Stoltz och Grahn (2021) beskriver som en motsättning mellan “natur” och “kultur”, och vad som Li och Trivic (2024) definierar i andelen hårdgjord yta inom ett specifikt område. Frågan undersöktes framförallt genom visuella stimuli (se figur 7e-f), där respondenterna visade en förvånandevis positiv inställning över medel till en hårdgjord strandkant i en urban miljö (se tabell 2.1).

Beroende ytans skala kan det vara svårt att integrera öppna ytor med slutna som två motstridiga kvaliteter (Stoltz & Grahn 2021), särskilt i urbana miljöer där konkurrensen om utrymme är större. Utifrån respondenternas svar associeras badupplevelsen framförallt med öppna ytor gällande rumslighet. Möjligen bör alltså öppna ytor prioriteras om gestaltningens mål är att uppmuntra till bad och därmed stärka den mänskliga relationen till vattnet. Å andra sidan är också ett vanligt hinder för bad enligt respondenterna “för exponerat/för mycket folk”, en känsla som skulle kunna överbryggas i livliga, urbana miljöer, genom en tydligare rumslighet. Behovet av variation i rumslighet stärks också av att en stor andel av respondenterna (44,2%) anger “*Avkoppling i ett avskilt område*” som en av de viktigaste kvaliteterna de önskar för badupplevelsen i centrala Fyrisån (se tabell 3.4).

På frågan “*Vad hade kunnat förbättras?*” gällande bad i Fyrisån i centrum framhävde flera respondenterna en ökad tillgänglighet genom fler antal badplatser samt fler bryggor och badstegar, bland annat:

“Fler längre bryggor med badstegar, både längs med Fyrisån men även vid Vårdsätrabadet. Om det finns en brygga kommer man nära vattnet. Om man fick drömma skulle det finnas ett kallbadhus vid Fyrisån som det gjorde förr i tiden. Och en anlagd strand nere vid Stadstädgården.”

Ytterligare ett perspektiv är hur individen tar sig till platsen, där en respondent lyfter vikten av tillräckliga parkeringar. En annan respondent framhåller också behovet av en större brygga kompletterat av en tillgänglig strandkant då “*Det blir snabbt trångt på bryggan*”. En tredje respondent nämner växtlighet i vattnet som ett problem för tillgängligheten även om variationen av växtlighet anses relativt viktig enligt respondenterna, vilket även belyser behovet av skötsel. Gestaltningens estetik i förhållande till växtlighet och skötsel är därför viktig, exempelvis den nya estetik under ordnade ramar som förespråkas av Nausser (1995). Vikten av skötsel för respondenternas kopplas dessutom till preferensen för en badplats med klippt gräsmatta, i kontrast med slutna med större inslag av vegetation (se figur 7g-h & tabell 2.1).

6.1.4 Validitet och felkällor

En mer omfattande undersökning över en längre tidsperiod hade kunnat generera ett mer detaljerat underlag till enkäten. Detta hade i sin tur gett möjlighet till en mer specifikt utformad fallstudie, baserad på en djupare förståelse för användarnas behov och preferenser.

För att undersöka hur naturlig en badplats upplevdes användes två bilder. Den ena bilden (figur 7e) illustrerar med hjälp av badande människor en badplats med en hårdgjord strandkant i en starkt urban omgivning för att representera en låg grad av

naturalighet. Eftersom bilden redigerats med hjälp av AI-verktyg finns en risk för att det har påverkat respondentens svar. Den andra bilden (figur 7f) visar i kontrast mjuka material i form av en strandkant medan en urban miljö syns på längre håll. Resultatet visade ett högt medelvärde på 4,6 för en naturlig strandkant, men även den hårdgjorda strandkanten har ett relativt högt medelvärde (3,6) (se tabell 2.1).

Variationen i svaren gällande växtlighet skulle kunna förklaras av skillnader i bakgrund som ålder, kön eller utbildning samt individuella preferenser. Att figur 7h har en mindre tillgänglig strandkant, bestående av kantiga stenar, jämfört med den synliga sandstranden i figur 7g, påverkar möjligen svarsresultatet även om frågan formulerats specifikt efter växtlighetens karaktär.

Gällande vattnets färg kan medelvärdet på 3,9 för transparent vatten inte tolkas som ett ideal, då medelvärdet sänkts av fler svar som uppger att de är mindre troliga att bada där. Avvikelsen skulle kunna förklaras av att individen tolkat in andra framträdande inslag i bilden (se figur 7c) i sitt svar utöver vattnets färg, såsom botten eller skum. Fyrisåns sediment kommer påverka upplevelsen av ån som en framtida badplats.

Det finns en risk att respondenten inte uppfattat en tillräckligt stor skillnad mellan formerna i de båda bilderna (figur 7a-b), vilket skulle kunna förklara resultatets enhetlighet. Bilderna för naturalighet (figur 7e-f) skulle kunna anses som mindre jämförbara med varandra, eftersom de inte har en lika hög urban kontext.

6.2 Slutsatser

Stängningen av Fyrisbadet för över 60 år sedan exemplifierar flodbadets tillbakagång i Sverige och Europa under 1900-talet, en utveckling som nu ser ut att vända i och med den politiska visionen om att åter göra Fyrisån badbar inom några år. I samband med ett pågående paradigmskifte återintegreras idag urbana vattendrag som blågröna miljöer för hälsa och välbefinnande på kontinenten. Från att tidigare främst ha hanterats utifrån tekniska och sanitära perspektiv, betraktas de nu som viktiga resurser för direkt fysisk kontakt och aktiv rekreation. Denna utveckling stöds av behovet av att nå uppsatta miljömål och förbättra urbana livsmiljöer, inte minst för att möta klimatförändringarnas utmaningar genom lokala kyleffekter tillsammans med ett ökat behov av platser för svalka och naturkontakt. För att skapa en badplats i komplexa urbana miljöer, karaktäriserade av motstridande intressen och tekniska problem, krävs ett integrerat förhållningssätt för att möta medborgarnas behov i en hållbar utveckling av stadens blågröna infrastruktur. I vårt föreslagna ramverk vilar de *upplevda kvaliteterna*, (historia & återkomst, mötet mellan människa och vatten samt estetik) på de *grundläggande tekniska förutsättningarna* (lagar, säkerhet och vattenkvalitet) tillsammans med den *fysiska miljön* (planering och ekosystem).

Det historiska perspektivet utgör en central del i att ge den framtida badplatsen en legitim förankring i stadens identitet. Genom att återinföra badtraditioner skapas en historisk kontinuitet som, exempelvis i Uppsalas rika badkultur, sträcker sig från medeltidens offentliga badstugor till traditioner inom stadens akademiska liv. I en framtida gestaltning av Fyrisåns blågröna ytor kan inspiration från bland annat historiskt källmaterial, kartor, modelleringar av åns historiska sträckning och bortglömda platsnamn som Lerviken aktivera kulturarvet och på nytt stärka medborgarnas kontakt med vattnet. Genom att ta tillvara på stadens historiska koppling till sina vattendrag kan planerare och beslutsfattare dessutom få en djupare förståelse för dess revitalisering (Cao et al. 2025).

I mötet mellan människa och vatten möjliggör utformningen av infrastruktur för bad en direkt fysisk kontakt, vilket ger en mer intensiv interaktion än att enbart betrakta vattnet på avstånd (Kondolf & Pinto 2017). Bad identifieras som en av de mest aktiva formerna av mänsklig interaktion med vatten i en rik multisensorisk upplevelse, till skillnad från mer passiva aktiviteter (Kondolf & Pinto 2017; Li & Trivic 2024). Med dagens förutsättningar har Fyrisån framför allt ett estetiskt värde, då upplevda hinder i form av bristande tillgänglighet och osäkerhet kring vattenkvalitet innebär att ån i nuläget främst nyttjas för passiva interaktioner snarare än som en aktiv social resurs. Först när kostsamma reningsåtgärder och andra tekniska problem hanteras, läggs grunden för en meningsfull relation mellan människan och stadens vatten genom direkt kontakt.

Den estetiska dimensionen i ramverket fungerar som ett medel för att balansera ekosystemens hälsa med mänskliga behov av ordning och trygghet. I kontexten för badplatser som en del av stadens blågröna struktur framstår en högre grad av naturlighet som fördelaktig för både vattenkvalitet och biologisk mångfald (Prior 2016), men en sådan naturlighet är ofta bara åtråvärd ur ett estetiskt perspektiv förutsatt att den inramas av en ordnad gestaltning där en mänsklig intention är synlig (Nassauer 1995). En stor del av den befintliga litteraturen fokuserar på fördelarna med ett högt inslag av natur och den som söker en ren naturupplevelse, medan rekreativvärden på platser med lågt eller obefintligt inslag av vegetation är mindre utforskade. Gällande vattendragets form har vattendrag med artificiella, regelbundna former sociala fördelar, medan en naturlig form istället har större restaurativa värden (Li & Trivic 2024).

Enkätundersökningen visade på en stor variation av efterfrågade aktiviteter bland respondenterna. Aktiviteter en majoritet av respondenterna efterfrågar är ”bada”, ”socialt umgänge”, ”avkoppling i ett avskilt område” och ”sola”, medan en fjärdedel söker sig till en naturupplevelse. Samtidigt anser respondenterna fysisk aktivitet som mindre viktigt. Bland de estetiska kvaliteterna dominerade preferenser för en hög grad av naturlighet, en öppen yta och en transparent vattenfärg. Flera av de aktiviteter som prioriteras av respondenterna kan ses som motstridiga enligt ramverket för Perceived Sensory Dimensions (PSD). Exempelvis råder en inneboende konflikt mellan restaurativa upplevelser och sociala sammanhang, liksom mellan naturupplevelser och urbana

kulturvärden, eller mellan behovet av öppen kontra sluten rumslighet. Som Stoltz och Grahn (2021) belyser kan dessa kvaliteter, beroende på skala, vara svåra att integrera inom samma yta, inte minst i det urbana rummets ofta begränsade utrymme.

Sammanfattningsvis är vattenkvalitet ett av de främsta hindren för utveckling av bad i urbana vattendrag identifieras som föroreningar (Cao et al. 2025), vilket belyser behovet av ett integrerat förhållningssätt i den fortsatta utvecklingen av blågröna ytor. Denna tekniska utmaning står i direkt konflikt med målsättningen om en badbar Fyriså till år 2030, som också speglas i respondenternas nuvarande bild av ån. Utöver de sanitära aspekterna har vattnets färg ett estetiskt värde som påverkar den sociala acceptansen för bad. En vidare litteraturundersökning hade kunnat get en mer nyanserad bild av urbana badmiljöer genom att inkludera perspektiv som vi valt att avgränsa oss från. Framförallt bör det sociala perspektivet fördjupas för att inkludera frågor om social rättvisa och tillgänglighet – hur skapas en badplats för alla? Trots litteraturens fokus på naturlika miljöer visar vårt enkätresultat att många av respondenterna även kan tänka sig att bada i hårdgjorda miljöer. Detta öppnar upp frågor för vidare forskning: Hur påverkar platsens skala badupplevelsen? På vilket sätt formas de upplevda kvaliteterna när vegetationen, på grund av platsens begränsningar, får stå tillbaka eller helt utebli för en mer artificiell miljö? I utvecklingen av framtidens urbana badplatser föreslår vi att även små ytor, som de vilka representerar Uppsalas årum, betraktas som en viktig resurs för att möjliggöra en variation av aktiviteter. Genom att inkludera dessa ofta begränsade, hårdgjorda och kanske oväntade platser kan landskapsarkitekter, planerare och beslutsfattare skapa mer inkluderande miljöer genom att tillgodose behov hos så många som möjligt. Sannolikt kan även sådana ytor utgöra betydelsefulla platser för rekreation, återhämtning och ett levande socialt liv.

Referenser

- Arnberger, A., Schaper, S., Eder, R. & White M. P. (2024). Visitor mood, restorativeness and connectedness to nature across four unmanaged urban outdoor swimming sites of varying naturalness. *Urban Forestry & Urban Greening*. 95, 128312.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2024.128312>
- Bergqvist, J. (2013). *Lärare och Läkande: Läkekunstens professionalisering i Sverige under medeltid och renässans*. Diss. Lunds Universitet. HT Skriftserier.
<https://doi.org/10.37852/oblu.114>
- Cao, Y., Barbiero, P., Briat, F., Camenen, B., Chambat, F., Chiu, V., Delavenne, M., Dewals, B., Epain, M., Honegger, A., Le Coz, J., Lipeme Kouyi, G., Maghakian, C., Navratil, O., Pillonel, O., Porcherie, M., Puijalon, S., Riviere, N., Thomas, M-F., Trillat, R., Volatier, L. och Zanot, J-M. (2025). *Reimagining Urban River Bathing in Europe: A Multisectoral and Interdisciplinary Dive Into Lyon's Rivers (France)*. *River Research and applications*. 42 (1), 224-241.
<https://doi.org/10.1002/rra.70050>
- Cao, Y., Navratil, O., Honegger, A. & Rivière, N. (2026). *Urban river bathing in selected European cities: evolution, typology, management issues, and sustainability challenges*. *Landscape and Urban Planning*. 269, 105596.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2026.105596>
- Havs- och vattenmyndigheten (2021). *Vad är en badsäsong?* Tillgänglig:
<https://www.havochvatten.se/badplatser-och-badvatten/fakta-om-badvatten/faq-badvatten/2021-06-29-vad-ar-en-badsasong.html> [Hämtad 07-03-2026]
- Havs- och vattenmyndigheten (2022). *Fakta om badvatten*. Tillgänglig:
<https://www.havochvatten.se/badplatser-och-badvatten/fakta-om-badvatten.html> [Hämtad 07-03-2026]
- Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. New York. Cambridge University Press.
- Kjellberg, J. 2006. *Fyrisån och Uppsalas årum - en historisk överblick*. Tillgänglig:
https://aarsbokenuppland.se/arsbocker/2000_tal/2006%20%28053-067%29%20Fyris%C3%A5n%20och%20Uppsalas%20%C3%A5rum%20-%20Joakim%20Kjellberg.pdf [Hämtad 07-03-2026]

- Kondolf, G.M. & Pinto, P.J. (2017). The social connectivity of urban rivers. *Geomorphology*. 277, 182–196. Tillgänglig: <https://doi.org/10.1016/j.geomorph.2016.09.028>
- Li, J. & Trivic, Z. (2024). Impact of “blue-green diet” on human health and wellbeing: A systematic review of potential determinants in shaping the effectiveness of blue-green infrastructure (BGI) in urban settings. *Science of the Total Environment*. 926, 117566. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2024.171397>
- McDougall, C.W., Hanley, N., Quilliam, R.S., Oliver, D.M. (2022). Blue space exposure, health and well-being: Does freshwater type matter? *Landscape and Urban Planning*. 224 (6), 104446 <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2022.104446>
- McDougall C.W., Quilliam, R.S., Hanley N, Oliver D.M. (2020). Freshwater blue space and population health: An emerging research agenda. *Science of The Total Environment*. 737, 140196. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.140196>
- Meyerhoff, J., Dehnhardt, J., Hartje, V. (2010). Take your swimsuit along: the value of improving urban bathing sites in the metropolitan area of Berlin. *Journal of Environmental Planning and Management*, 53 (1), 107-124. <https://doi.org/10.1080/09640560903399863>
- Nassauer, J. I. (1995). Messy Ecosystems, Orderly Frames. *Landscape Journal*. 14 (2), 161-170. <https://doi.org/10.3368/lj.14.2.161>
- Nationalencyklopedin. *Flod* (u.å.a).
Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/flod> [Hämtad 20-02-2026]
- Nationalencyklopedin. *Fyrisån* (u.å.b) Tillgänglig:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/fyris%C3%A5n>
[Hämtad 06-03-2026]
- NE Nationalencyklopedin AB. *Klapprä* (u.å.c) Tillgänglig:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/results> [hämtad 2026-03-22]
- Nationalencyklopedin. *Upsala simsällskap* (u.å.d) Tillgänglig:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/upsala-sims%C3%A4llskap> [Hämtad 06-03-2026]

- Pattacini, L. (2021). Urban Design and Rivers: A Critical Review of Theories Devising Planning and Design Concepts to Define Riverside Urbanity. *Sustainability*, 13, 7039. <https://doi.org/10.3390/su13137039>.
- Prior, J. (2016). Urban river design and aesthetics: a river restoration case study from the UK. *Journal of Urban Design*, 21 (4), 512-529. <https://doi.org/10.1080/13574809.2016.1187557>
- Lindroth, J. & Pihl Atmer, A.K. (2000). Idrottens platser. *Bebyggelsehistorisk tidskrift*, (40), s. 11-30.
- Statistiska centralbyrån (u.å.a). *Befolkningens medelålder efter region och kön. År 1998 - 2025*. Tillgänglig: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101B/BefolkningMedelAlder/table/tableViewLayout1/ [Hämtad 20-02-2026]
- Statistiska centralbyrån (u.å.b). *Folkmängden per månad efter region, ålder och kön*. Tillgänglig: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/BefolkManadCKM/table/tableViewLayout1/ [Hämtad 20-02-2026]
- Stiftelsen Upplandsmuseet (2026). *Här tar vi kallbadet till nya höjder!* Tillgänglig: <https://www.upplandsmuseet.se/stiftelsen-upplandsmuseet/digitalaupplevelser/samlingsbloggen/2021/har-tar-vi-kallbadet-till-nya-hojder/> [Hämtad 09-03-2026]
- Stoltz, J. & Grahn, P. (2021). Perceived sensory dimensions: An evidence-based approach to greenspace aesthetics. *Urban Forestry & Urban Greening*, 59, 126989. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.126989>
- Thompson, I. (2000). *Aesthetic, Social and Ecological Values in Landscape Architecture: a Discourse Analysis*. *Ethics, Place and Environment*, 3 (3). <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/713665903> [Hämtad 24-02-2026]
- Uppsala kommun (2014). *Yttrande över program för Södra Åstråket*. Tillgänglig: <mhn-arende-r3-programsamrad-for-sodra-astraket.pdf>
- Uppsala kommun (2025a). *Grön- och blåstrukturplan för Uppsala kommun: Samrådsförslag*. <https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/publikationer/dialog/tyck-till-om-gron--och-blastrukturplan/> [Hämtad: 2026-03-10]

- Uppsala kommun (2025b). *Uppsala tar nästa steg mot Norra stadsparken – en ny å-nära park vid Fyrishov*. Tillgänglig: <https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/nyheter-och-pressemeddelanden/2025/uppsala-tar-nasta-steg-mot-norra-stadsparken--en-ny-a-nara-park-vid-fyrishov/> [Hämtad 09-03-2026]
- Uppsala kommun (2025c). *Socioekonomisk kartläggning 2025 - Uppsala kommun*. Tillgänglig: <https://www.uppsala.se/contentassets/890993cafd2845bd85a8e20d82db6925/socioekonomisk-kartlaggning-2025.pdf> [Hämtad 09-03-2026]
- Uppsala stadsarkiv (2018). [Facebook]. 24-06-2018. Bad i Fyrisån vid Fyrisbadets strand den 6 juli 1937. <https://www.facebook.com/uppsalastadsarkiv/posts/bad-i-fyris%C3%A5n-vid-fyrisbadets-strand-den-6-juli-1937-fyrisbadet-byggdes-1925-och/1875166452529760/> [Hämtad 19-03-2026]
- Uppsala teknolog- och naturvetarkår. (u.å.). *Om försrännningen*. Tillgänglig: <https://www.forsranningen.utn.se/forsranningen/om-forsranningen> [Hämtad 03-05-2026]
- Uppsala Nya Tidning. (2012). *Ett dopp i Fyrisån kanske?* <https://www.unt.se/nyheter/uppsala/artikel/ett-dopp-i-fyrisan-kanske/jvne4kpr> [Hämtad 20-01-2026]
- Uppsala Nya Tidning. (2024a). *Då kan du bada i Fyrisån – mitt i stan*. Tillgänglig: <https://www.unt.se/nyheter/uppsala/artikel/da-kan-du-bada-sakert-i-fyrisan-mitt-i-stan/lq4x3xer> [Hämtad 20-01-2026]
- Uppsala Nya Tidning. (2024b). *Ska det behövas ett OS för att rena Fyrisån?* Tillgänglig: [JOSEFIN WICKLUND: Ska det behövas ett OS för att rena Fyrisån?](https://www.unt.se/nyheter/uppsala/artikel/josefin-wicklund-ska-det-behovas-ett-os-for-att-rena-fyrisan/) [Hämtad 20-01-2026]
- Uppsala Nya Tidning. (2024c). *Vad vill Uppsalaborna göra med Fyrisån?* <https://www.unt.se/debatt/artikel/planen-att-gora-fyrisan-badbar-arnonsens/re68z4wl> [Hämtad 04-03-2026]
- Uppsala Nya Tidning. (2025). *Här planeras Uppsalas nya badplats – vid Fyrisån*. Tillgänglig: <https://www.unt.se/nyheter/uppsala/artikel/har-planeras-uppsalas-nya-badplats-mitt-i-stan/jn1g5w8l> [Hämtad 20-01-2026]

- Vasile, U., Ticală, L., Rădulescu, A., Mujea, A. M., Matei, C., Branet, C., Onoiu, C. L., Gheorghe, N., Bălan, V. (2023). *A ludic history of swimming – a systematic review*. *Discobolul – Physical Education. Sport and Kinetotherapy Journal*. 62 (2), 189–207. <https://doi.org/10.35189/dpeskj.2023.62.2.7>
- Völker, S. & Kistemann, T. (2011). The impact of blue space on human health and well-being – Salutogenetic health effects of inland surface waters: A review. *International Journal of Hygiene and Environmental Health*. 214 (6), 449–460. <https://doi.org/10.1016/j.ijheh.2011.05.001>
- Wiell, K. (2021). Den nordiska badfrågan och det svenska folkbadet 1880–1950. I: Annola, J., Drakman, A. & Ulväng, M. (red.) *Med tvål, vatten och flit: Hälsofrämjande renlighet som ideal och praktik, ca 1870–1930*. Nordic Academic Press. 19–42. <https://doi.org/10.21525/kriterium.33.b>
- Wilson, E. O. (1984). *Biophilia*. Cambridge, Mass. Harvard University Press.
- OpenAI. (2026). *ChatGPT* (version 5.3) [Large language model]. <https://chatgpt.com/> [2026-03-10]
- Google. (2026) *Google Gemini*. (Gemini 3 Flash) [Large language model]. <https://gemini.google.com/> [2026-03-10]

Bilagor

Bilaga 1: AI-prompts

hur man man säga i debatten i staden kommer det fram på ett formellt sätt

Om du vill säga "i debatten i staden kommer det fram" på ett mer formellt sätt på svenska, finns flera bra alternativ:

Formella formuleringar

1. "I den offentliga debatten i staden framkommer det att ..."
2. "I stadens offentliga debatt framgår det att ..."
3. "I den kommunala debatten framkommer det att ..."
4. "Det framgår i den lokala debatten att ..."
5. "I den lokala samhällsdebatten framkommer det att ..."

✅ Vanligast i formella texter:

"I den offentliga debatten i staden framgår det att ..."

Exempel i en mening:

- *I den offentliga debatten i staden framgår det att många invånare är oroad över trafikproblemen.*

✓ Tips:

- "framgår" låter oftast mer formellt än "kommer fram".
- "offentliga debatten" låter mer akademiskt än bara "debatten".

Vill du också att jag visar hur man skriver det i en debattartikel eller uppsats? Jag kan ge några bra meningar som låter väldigt formella. 📄

📄 📄 📄 📄 📄 ...

är något här i resultatet eller hela i diskussionen: enkäten genererade totalt 94 svar och resultaten speglar främst perspektiven hos yngre/medelålders kvinnor bosatta i Luthagen. I en socioekonomiska kartläggning placeras Luthagens delområden (NYKO4) inom kluster 4 (Uppsala kommuns 2025). Detta indikerar ett högt socioekonomiskt index, kännetecknat av hög utbildningsnivå, låg arbetslöshet och hög inkomstnivå, samt en låg andel barn med svag ekonomisk standard (Uppsala kommun 2025:6). Studiens fortsatta analys och slutsatser utgår därmed i huvudsak från denna specifika demografiska grupp.

Den text du presenterar här ligger i en gråzon, men den lutar faktiskt mer åt **Diskussion** (eller en fördjupad metoddiskussion om urvalets begränsningar).

Här är en analys av varför och hur du bör dela upp det:

Vad som är vad?

1. **Resultat:** "Enkäten genererade totalt 94 svar..." och själva faktumet att de flesta bor i Luthagen och är kvinnor.
2. **Diskussion/Analys:** Att koppla Luthagen till "Kluster 4" och förklara vad det innebär socioekonomiskt (hög inkomst, utbildning etc.) är en **tolkning** av din data. Du sätter dina svar i ett sammanhang.
3. **Metod/Diskussion:** Meningen om att studien "utgår därmed i huvudsak från denna specifika demografiska grupp" är ett konstaterande om studiens **begränsningar** (validitet), vilket oftast hör hemma i diskussionen eller i slutet av metodkapitlet.

Förslag på uppdelning

Om du vill vara strikt akademisk bör du flytta den socioekonomiska analysen till diskussionen för att förklara vilka det är som har svarat och varför deras perspektiv ser ut som de gör.

I Resultat-delen:

Enkäten genererade totalt 94 svar. Urvalet består till största del av yngre och medelålders kvinnor bosatta i stadsdelen Luthagen (se Tabell X).

I Diskussions-delen:

Eftersom majoriteten av respondenterna är bosatta i Luthagen speglar resultaten främst perspektiven hos en specifik demografisk grupp. Enligt Uppsala kommuns (2025) socioekonomiska kartläggning placeras Luthagens delområden (NYKO4) inom kluster 4. Detta indikerar ett högt socioekonomiskt index kännetecknat av hög utbildningsnivå, låg arbetslöshet och hög inkomstnivå (Uppsala kommun 2025:6). Studiens fortsatta analys och slutsatser bör därför tolkas utifrån att de representerar en grupp med relativt starka socioekonomiska förutsättningar, vilket kan ha påverkat inställningen till... [här kan du koppla till Fyrisån].

Gör bilden så att den ser mer ut som en urban badplats, med endast upp till 3-4 människor i bakgrunden som badar. Zooma ut bilden något så man ser hela den hårdgjorda strandkanten. OBS! Ändra inte originalbilden för mycket, strandkanten måste behålla sin form

Image created • Stadsimning vid kanalen en mulen dag

🖼️ 🗨️ ...

kan du göra det mindre mulet på bilden, men ändå inte helt klar himmel?

Image created • Stadsbad vid kanalens kant

🖼️ 🗨️ ...

Bilaga 2: Enkät

18/03/2026, 12:57

Utomhusbad i centrala Uppsala

3. Vad är din huvudsakliga sysselsättning? *

Markera endast en oval.

- Arbetar
 Studerande
 Pensionär
 Arbetssökande
 Annat

18/03/2026, 12:57

Utomhusbad i centrala Uppsala

Utomhusbad i centrala Uppsala

Vi är två landskapsarkitektstudenter vid SLU i Uppsala som skriver ett kandidatarbete om urbana boplatser. Denna enkät riktar sig till boende i Uppsala från 16 år och uppåt.

Enkäten tar ca 6 min att göra och är helt anonym. Inga personuppgifter, såsom IP-adresser, namn eller e-postadresser, samlas in. Dina svar kan inte spåras tillbaka till dig.

Tack så mycket för ditt bidrag! Har du frågor om studien? Kontakta oss gärna på:

Filip: fil0003@stud.slu.se
Isabel: ilbo0002@stud.slu.se

* Anger obligatorisk fråga

4. Hur länge har du bott i Uppsala? *

Markera endast en oval.

- <5 år
 5-10 år
 10+ år

1. 1. Könt: *

Markera endast en oval.

- Man
 Kvinna
 Annat
 Vill ej ange

5. Bor du inom Uppsala tätort? *

Med Uppsala tätort menas den sammanhängande stadsbebyggelsen. Om du bor i en kransort (t.ex. Storvreta, Björklinge) eller på landsbygden väljer du "Nej".

Markera endast en oval.

- Ja Fortsätt till fråga 6
 Nej Fortsätt till fråga 7

2. Ålder: *

Markera endast en oval.

- 16-24 år
 25-34 år
 35-49 år
 50-64 år
 65-79 år
 80+ år

18/03/2026, 12:57

Utomhusbad i centrala Uppsala

3. Vad är din huvudsakliga sysselsättning? *

Markera endast en oval.

- Arbetar
 Studerande
 Pensionär
 Arbetssökande
 Annat

18/03/2026, 12:57

Utomhusbad i centrala Uppsala

Utomhusbad i centrala Uppsala

Vi är två landskapsarkitektstudenter vid SLU i Uppsala som skriver ett kandidatarbete om urbana boplatser. Denna enkät riktar sig till boende i Uppsala från 16 år och uppåt.

Enkäten tar ca 6 min att göra och är helt anonym. Inga personuppgifter, såsom IP-adresser, namn eller e-postadresser, samlas in. Dina svar kan inte spåras tillbaka till dig.

Tack så mycket för ditt bidrag! Har du frågor om studien? Kontakta oss gärna på:

Filip: fil0003@stud.slu.se
Isabel: ilbo0002@stud.slu.se

* Anger obligatorisk fråga

4. Hur länge har du bott i Uppsala? *

Markera endast en oval.

- <5 år
 5-10 år
 10+ år

1. 1. Könt: *

Markera endast en oval.

- Man
 Kvinna
 Annat
 Vill ej ange

5. Bor du inom Uppsala tätort? *

Med Uppsala tätort menas den sammanhängande stadsbebyggelsen. Om du bor i en kransort (t.ex. Storvreta, Björklinge) eller på landsbygden väljer du "Nej".

Markera endast en oval.

- Ja Fortsätt till fråga 6
 Nej Fortsätt till fråga 7

2. Ålder: *

Markera endast en oval.

- 16-24 år
 25-34 år
 35-49 år
 50-64 år
 65-79 år
 80+ år

<https://docs.google.com/forms/d/4dSSQjR8-LmUjA2ZaH1He47H1YSWwF4BwMvYSE/edit>

2/14

<https://docs.google.com/forms/d/4dSSQjR8-LmUjA2ZaH1He47H1YSWwF4BwMvYSE/edit>

1/14

Övrigt:

7. Hur ofta brukar du besöka badplatser utomhus på sommaren? *

Markera endast en oval.

- Badar aldrig utomhus
 Badar endast vid särskilda omständigheter (t.ex. vid en värmebölja)
 Badar ganska ofta
 Badar väldigt ofta

8. Hur stor vikt lägger du vid förekomsten av varierad växtlighet jämfört med öppna gräsytor på en badplats? *

Markera endast en oval.

1 2 3 4 5
 Inte Mycket viktigt

Nu följer några frågor baserade på bilder. Ta ställning till det som syns i bilden utifrån din första känsla, oavsett var du tror att den är tagen.

6. I vilken stadsdel bor du i?

Välj den stadsdel som bäst stämmer överens med din adress. Om du bor precis på gränsen mellan två områden, välj det alternativ som ligger närmast din bostad.

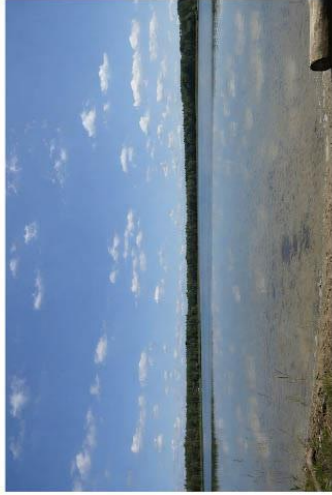
Markera endast en oval.

- Centrum
 Fålhagen
 Luthagen
 Kvarngärdet
 Käbo
 Svartbäcken/Tunabackar
 Sala backe
 Eriksberg
 Rosendal
 Löten
 Gränby
 Norby
 Årsta
 Stenhagen
 Gottsunda/Vaisätra
 Bäcklösa
 Slavsta/Fryslund
 Summersta
 Sävja/Bergsbrunna
 Ekeby/Flogsta

18/03/2026, 12:57

Utmärksbyrå i centrala Uppsala

10. 10.1 Hur trolig är du att bada i vatten med den färg som syns i bilden? (1 = Inte alls trolig, 5 = Mycket trolig) *

Markera endast en oval.

1 2 3 4 5

Inte Mycket trolig

18/03/2026, 12:57

Utmärksbyrå i centrala Uppsala

9. 9. Om du bara ser till vattendragets form, vilket föredrar du att bada i? *

Markera endast en oval.

A

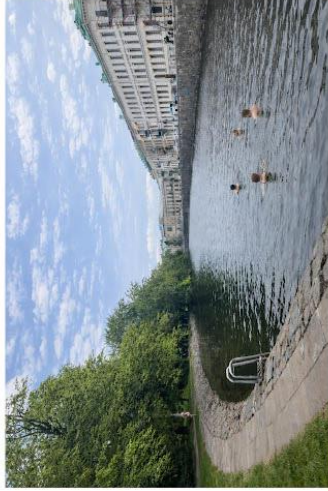
B

C. Formen spelar ingen roll/ingen åsikt

18/03/2026, 12:57

Utomhusbad i centrala Uppsala

12. 11.1 Hur troligt är det att du skulle bada vid en strandkant med hårda material, som på bilden nedan? (1=Inte alls trolig, 5=Mycket trolig)

Markera endast en oval.

1 2 3 4 5

Inte Mycket trolig

<https://docs.google.com/forms/d/1H0S5Jf8-LmJjAQZaH1he47HY5W6wF8wly3E/edit>

8/14

18/03/2026, 12:57

Utomhusbad i centrala Uppsala

11. 10.2 Hur trolig är du att bada i vatten med den färg som syns i bilden? (1=Inte alls trolig, 5=Mycket trolig)

Markera endast en oval.

1 2 3 4 5

Inte Mycket trolig

<https://docs.google.com/forms/d/1H0S5Jf8-LmJjAQZaH1he47HY5W6wF8wly3E/edit>

7/14

18/03/2026, 12:57

Utmärkhus i Centrala Uppsala

14. 12.1 Hur trolig är det att bada här med hänsyn till omgivande vegetation? (1=inte alls trolig, 5=Mycket trolig)

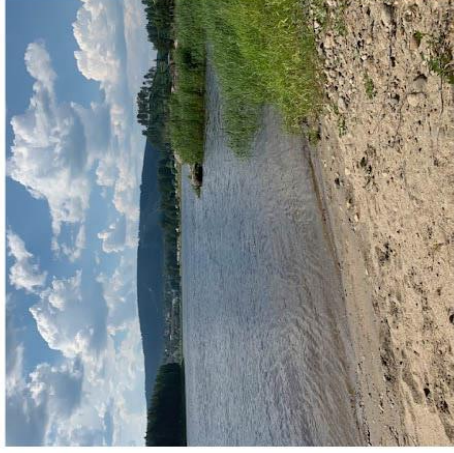
Markera endast en oval.

1 2 3 4 5

18/03/2026, 12:57

Utmärkhus i Centrala Uppsala

13. 11.2 Hur trolig är det att du skulle bada vid en strandkant med naturliga element, som på bilden nedan? (1=inte alls trolig, 5=Mycket trolig)

Markera endast en oval.

1 2 3 4 5
Inte Mycket trolig

16. 13. Tänk på en valfri plats längs Fyrisån i centrala Uppsala som du brukar besöka eller passera sommardag. Hur väl stämmer följande påståenden in på din upplevelse av platsen?
(1 = Stämmer inte alls, 5 = Stämmer helt)

Markera endast en oval per rad.

	1	2	3	4	5
Välkött	☐	☐	☐	☐	☐
Livlig	☐	☐	☐	☐	☐
Avkopplande	☐	☐	☐	☐	☐
Bullrig	☐	☐	☐	☐	☐
Trygg	☐	☐	☐	☐	☐
Naturlig	☐	☐	☐	☐	☐

17. 14. Vilken plats vid Fyrisån tänkte du på när du svarade ovan?
Ange t.ex. en bro, en park eller ett landmärke.

18. 15. Hur ofta besöker du Fyrisån i centrala Uppsala under sommaren i din vardag?
(T.ex. passera, rekreation, socialt umgänge)

Markera endast en oval.

- Varje dag
 3-6 gånger i veckan
 1-2 gånger i veckan
 Någon gång i månaden
 Mer sällan/Aldrig

15. 12.2 Hur trolig är det att bada här med hänsyn till omgivande vegetation?
(1=Inte alls trolig, 5=Mycket trolig)

Markera endast en oval.

- 1 2 3 4 5
 Inte Mycket trolig

22. 16.3 Vad är den främsta orsaken till att du avstår från att bada i centrala Uppsala? (Välj upp till tre alternativ)

Markera alla som gäller.

- Jag badar redan i Fyrisån i centrala Uppsala
- Jag badar inte alls
- Ser inte Fyrisån som en badplats
- Föredrar sjöar eller bad utanför centrum
- Trafikbuller
- För exponerat eller för mycket folk
- Ötrygg miljö
- Stressig miljö
- Dålig vattenkvalitet
- Botnen (t.ex. skräpig eller för lera)
- Säkerhetsrisker (t.ex. drunkning)
- Brist på service (t.ex. toaletter, omklädningsrum, kiosk)
- Övrigt: _____

- 23.

17. Om det fanns centrala badplatser vid Fyrisån, vilka aktiviteter eller upplevelser skulle vara viktigast för dig? (Välj upp till tre alternativ)

Markera alla som gäller.

- Bada, vada, dyka
- Fiska
- Sola
- Fysisk aktivitet/träning (t.ex. simma, vattensport, paddla kano)
- Avkoppling i ett avskilt område
- Socialt umgänge
- Naturupplevelser
- Övrigt: _____

Det här innehåller har varit skapat eller godkänt av Google.

Google

Formulär

19. 16. Har du någonsin besökt Fyrisån i syfte att bada? *
- Markera endast en oval.

Ja Fortsätt till fråga 20

Nej Fortsätt till fråga 22

20. 16.1 Var i ån brukar du bada? *

Markera alla som gäller.

- I centrum, t.ex. vid någon av byggorna längs med vattnet
- Tunakolonins badplats
- Kommunala badplatser (Storvad, Ulva kvarn)
- Övrigt: _____

21. 16.2 Vad hade kunnat förbättras?

Fortsätt till fråga 22

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag, Filip Sjödahl har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

JA, jag, Isabel Komminaho har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.